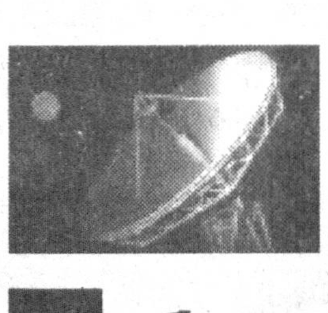

ЭФИР – МУҚАДДАС МИНБАР

Радиодаги "Менинг маҳаллам", "Назм жавоҳирлари" сингари маънавий эшиттиришларни уларнинг ўзига хослиги, ютуғи эканини инкор қилмаган ҳолда, шуни айтмоқчиманки, эфир ҳам муқаддас минбар. У юлдузлик шоҳсупаси ҳам эмас, ўзбек тилини "бойитадиган" сафсатахона ҳам эмас.

2 -бет

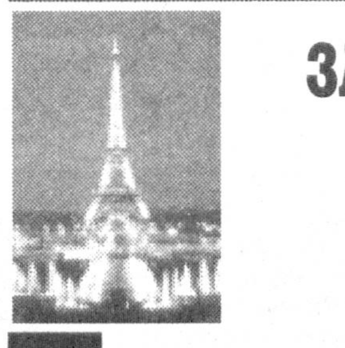

ЗАРАБОҒДАН ПАРИЖГАЧА

Тўғриси, майда гапни эшитишга ва ўйлашга вақт йўқ. Айни пайтда шахсий кўргазмам Москвада бўлаяпти. Лондон шаҳрида 25 та пейзаж ва портретим намойиш этилаяпти. Ижодкор учун энг муҳими мана шу нарсалар. Яқинда Лондондан хат олдим. Улар мени кўрган бўлишмаса-да, асарларим туфайли Лондонга таклиф қилишибди. Агар имконим етса, бориш ниятим ҳам бор.

3 -бет

ТУНГИ ЧИНҚИРИҚ

Йўл ёқасидаги симёғоч ва дарахтлар тизилиб ортда қолмоқда. Тошкентдан бозорўчар қилиб қайтаётган йўловчилар куни бўйи югур-югурдан чарчаган шекилли, баъзиларининг кўзлари илинаёзган. Поезднинг кучли сигналидан ҳамма бирдан сергак тортди. Саноқли дақиқалардан сўнг поезд ғийқиллаб тўхтади.

4 -бет

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№7 (313) 2003-yil 19-fevral

«Ҳуррият» сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.

Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233.

Сарҳисоб

«АРАВАГА ТУШГАН УНИ ТОРТАДИ ёки ...»

Президент Ислом Каримов Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йилда мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий ривожланиши якунлари ҳамда 2003 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланган мажлисида қилган маърузасида амалга оширилган ва ошириладиган ишларга муносабат билдирар экан, барча соҳа раҳбарлари зиммасига ана шундай маъсулият юклади.

Ютуқ ва муваффақиятлар ўзимизники, асосий масала мавжуд муаммоларни аниқлаш, бартараф этиш ҳамда келгусидаги вазифаларни белгилашдан иборат. Йиғилишда ана шундай қоидага амал қилинди: асосий эътибор муаммоларга қаратилди, десак янглишмаймиз.

Рўй берган ҳар бир воқеанинг қандай бўлишидан қатъи назар сабаб ёки сабабчиси бўлади. Мажлисда сабаблар қидирилди, сабабчилар изланди.

Муаммоларнинг биринчи сабаби шуки, кўплаб корхоналар бозор шароитларига мослаша олмаяпти. Натижада улар ишлаб чиқараётган маҳсулотлар харидоргир эмас. Президент бунинг сабабчиси аксарият ҳолларда корхона раҳбари эканига эътибор қаратди. Нега? Чунки у биринчидан, инвестиция жалб этиш, харидоргир маҳсулот ишлаб чиқариш, замонавий техника топиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш, кадрларни қайта тайёрлаш билан жиддий ва мунтазам шуғулланмаяпти.

Қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларга тўсиқ бўлаётган асосий сабаблардан бири шакл ўзгарган бўлса-да, лекин маъно-мазмун эскича қолаётганлигидадир, дейилди. Жамоа хўжалиги ширкатга айлантирилди. Лекин нима ўзгарди? Ширкатнинг жамоа хўжалигидан афзаллик жиҳатлари нега амалда кўринмаяпти?

Қишлоқ хўжалигида шартнома асосида ишлашни шакллантириш керак. Шартнома асосий восита бўлмоғи, унга ҳар икки томон ҳам қатъий амал қилмоғи зарур.

Мамлакат раҳбари қурилиш соҳасидаги муаммоларини "иқтисодиётимизнинг энг заиф нуқтаси" деб атади. Зеро қурилиш ташкилотлари ҳамон эскича ишлашдан қутила олмаяпти. Биринчидан, "бозор муносабатларининг асосий шарти бўлган пудрат ишлари бозори яратилгани йўқ. Иккинчидан, буюртма юзасидан танлов, яъни тендер номигагина ўтказиляпти. Натижада қурилиш ташкилотлари ўртасида рақобат шаклланмаяпти.

Йиғилишда кўп масалалар қатори яна бир ҳолатга муносабат билдирилди. Очиғини айтиш керак, кейинги пайтда тегтан сертификатсиз кириб келаётган маҳсулотларнинг олдини олишга киришилганидан сўнг ён-атрофда бунга нисбатан турли хил фикр ва қарашлар пайдо бўлган эди. Президент ўз маърузасида ана шу масалага ҳам аниқлик киритди, яъни ҳукумат нуқтаи назарини билдирди. У қуйидагича: **"Бизнинг мақсадимиз, биринчи навбатда, мамлакатимизга усти ялтироқ, ичи қалтироқ, сифати паст товарлар, жумладан истеъмол қилиш муддатлари ўтган озиқ-овқат маҳсулотлари, дори-дармонлар олиб кирилишига тўсиқ қўйишдир... Баъзи бир қолоқ мамлакатларга ўхшаб, эртага аҳолимизнинг аксарияти четдан олиб келинадиган, сифати паст моллар билан олиб сотарлик қилиб, шу ҳисобидан кун кўрадиган ва шунга тобе бўлиб қоладиган вазиятнинг вужудга келишига йўл қўя олмаймиз. Бундай қарашлари қўллаш эртанги униб-ўсиб келаётган авлодимизга нисбатан жиноят бўлур эди.**

Биз ўзимизда ишлаб чиқарилиши мумкин ва зарур бўлган товарлар ва маҳсулотларни ўз ҳудудимизда ишлаб чиқаришни ташкил этишимиз ва бунинг учун барча кераклишароитни яратишимиз керак. Бу бизнинг энг муҳим ва энг долзарб вазифамизга айланиши шарт".

Йиғилишда мавжуд муаммоларнинг асосий ва энг жиддий сабабларидан бири "ислоҳотларнинг тўлиқ эмас, чала-ярим ҳолда амалга оширилаётгани билан боғлиқ", дейилди.

Ютуқлар, камчилик ва муаммолар аниқ. Ана шулардан келиб чиққан ҳолда келгусидаги вазифалар ҳам белгилаб олинди. Асосий вазифа "Ислоҳотларни чала-ярим амалга ошириш ҳолатларига барҳам бериш, биринчи галда мамлакатимиз иқтисодиётида хусусий секторнинг аҳамияти ва ролини кучайтириш, кадрларнинг умумий малакасини ошириш"дан иборат.

Исмат ХУДОЁРОВ

2002 йилда:

- *2000 га яқин давлат корхонаси ва объектлари ўз мулк шаклини ўзгартирди.*
- *Уларнинг 1 минг 260 таси тўлиқ хусусий мулкка айлантирилди.*
- *Хусусийлаштирилган корхоналарнинг акцияларини жисмоний шахслар 2001 йилга нисбатан 2,6 марта кўп сотиб олди.*
- *38 мингга яқин микрофирма, кичик ва катта корхона тузилди.*
- *Ялпи ички маҳсулотнинг 35 фоизи хусусий тармоқда яратилмоқда.*
- *Тадбиркорлар фаолияти 2001 йилда 1450 марта ноқонуний текширилган бўлса, 2002 йилда 157 тани ташкил этди.*
- *Аҳолининг тижорат банкларига қўйган омонатлари 86 фоизга ортди — 170 миллиард сўмга етди.*
- *ЯИМ 4,2 фоизга ортди.*
- *650 миллион АҚШ доллари миқдорида хорижий инвестиция жалб этилди.*

* * *

- *3 миллиард 800 миллион сўмлик тайёр маҳсулотлар сотилмай қолди.*
- *128 та корхона ўз фаолиятини зарар билан якунлади.*
- *Бир йилда қурилиш материаллари, бутловчи қисмлар ва ускуналар сотиб олиш бўйича атиги 39 та тендер савдоси ўтказилди.*
- *2 мингдан ортиқ қишлоқ аҳоли пункти ичимлик суви билан таъминланмаган.*
- *Уй-жойларга газ ўлчаш асбоблари ўрнатиш 26 фоизни, сув ўлчагич эса 28,3 фоизни ташкил этади.*
- *Коммунал хизматлар учун тўланмаган қарзлар 4 миллиард 600 миллион сўмга етди.*
- *Ноқонуний йўл билан олиб кирилган 20 миллиард сўмлик ортиқ товар ушлаб қолинди.*
- *Бугунги кунда тикувчилик маҳсулотларининг 75 фоизи, пойабзалнинг 50 фоизи, атир совун ва синтетик ювиш воситаларининг 80 фоизи, мол ёғи ва консерваларнинг 50 фоизи, маиший электротехника буюмларининг 100 фоизи Ўзбекистонга четдан олиб келинаяпти.*

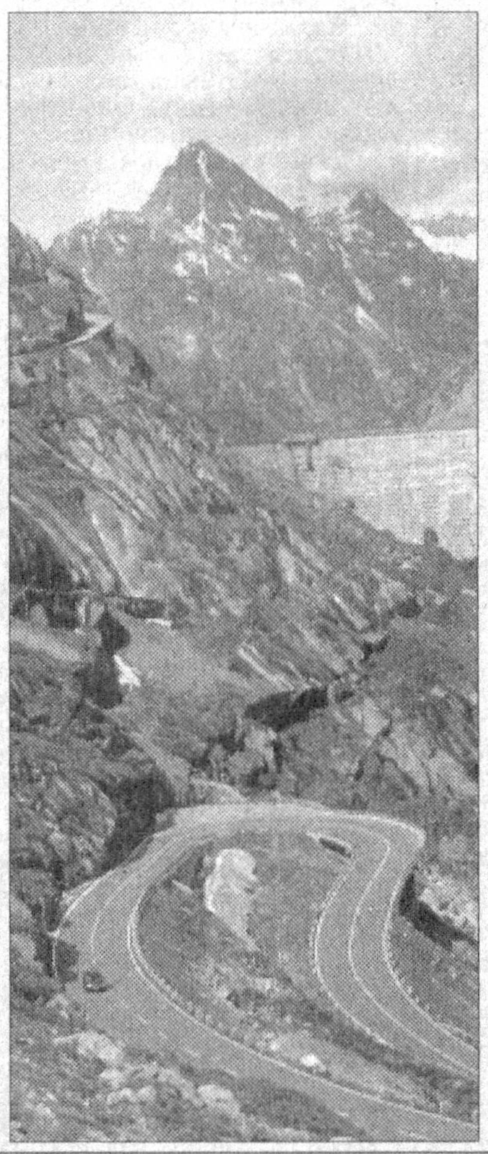

Танлов

ДИҚҚАТ, «НАВРЎЗ — БОҚИЙ БАЙРАМ!»

Диёримизга баҳор кириб келмоқда!

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси Сиз азиз ижодкорларни анъанавий "Наврўз — боқий байрам" Республика танловига таклиф этади.

Наврўзи олам нафақат табиатнинг, балки инсонлар қалбининг ҳам янги куни, яшариш, янгиланиш байрами. Юртимизга баҳорнинг ифорли нафасига йўғрилиб кириб келувчи нафосатли бу аёмнинг гўзал дамларини жўшиб, илҳом ва эҳтирос билан ёзган, акс эттира билган ғолиб ижодкорлар муносиб тақдирланади.

— **Энг яхши газета мақоласи**
— **Энг яхши газета таҳририяти**
— **Энг яхши фотолавҳа**

муаллифлари танловга таклиф этилади.

Танловга тақдим этиладиган ижодий ишлар газетада эълон қилинган бўлиши шарт ва улар 20-апрелга қадар Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармасига топширилиши лозим. Топширилган ижодий ишлар муаллифларига қайтарилмайди.

Мурожаат учун манзил: 700129, Тошкент шаҳри. Навоий кўчаси 30-уй, 3-қават, 37-хона. Телефонлар: 144-37-87, 144-64-62

ММΜда

ДЕВИДЕНТ СИЁСАТИ ОРҚАЛИ

акциядорлар ишончини қозонишга ҳаракат қилинади, деди Давлат Мулк қўмитаси раиси М. АСҚАРОВ журналистларга

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон Республикаси Давлат Мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси Раиси М. Асқаров етакчилигидаги бир гуруҳ мутасаддилар матбуот конференцияси уюштирдилар. Анжуманда асосий мавзу — Президентимизнинг яқинда имзолаган "Ўзбекистон иқтисодиётида хусусий секторнинг улуши ва аҳамиятини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони, унинг жамият ҳаётидаги аҳамияти, ижроси юзасидан кўрилаётган чора-тадбирлар хусусида бўлди.

Таъкидландики, хусусий секторни жадал ривожлантиришни рағбатлантириш, мамлакат иқтисодиётида унинг роли ва аҳамиятини оширишда, хусусийлаштирилган корхоналарни корпоратив бошқариш тизимини яна-да такомиллаштиришда қайд этилган Фармон дастуруламал вазифасини ўтайди.Шунингдек, фуқароларнинг мулкка нисбатан эгалик ҳиссини кучайтириш, мулкдорлар сафи кўпайишида ва уларнинг самарали фаолиятида Фармонда белгиланган чора-тадбирлар кафолат экани алоҳида қайд этилди.

М. Асқаров журналистлар саволларига жавоб қайтарар экан, хусусийлаштиришда айрим корхоналарда бошқарув тизими эскича қолаётгани оқибатида акциядорларнинг ҳақ-ҳуқуқлари поймол этилгани, дивидент тўлаш масаласида сансолорликка йўл қўйиш ҳоллари мавжудлиги, муаммо-камчиликларни бартараф этиш бўйича чоралар кўрилаётганини аниқ рақам ва мисоллар билан асослади.

— Бу борадаги фаолиятимизнинг самарадорлигини оширишда оммавий ахборот воситалари ходимларининг алоҳида хизматлари бор, — дея мамнунят билан таъкидлади М. Асқаров, — телевидение, матбуотдаги танқидий лавҳалардан сўнг зудликда камчиликларни бартараф этиш чоралари кўрилади. Мана, Фарғонадаги "Дилором" акциядорлик жамиятидаги аҳволни бунга мисол қилиб келтириш мумкин.

Гап "Ҳуррият" газетасида Андижондаги "Пойтуғ" акциядорлик жамиятида йўл қўйилаётган ноқонуний ҳатти-ҳаракатлар оқибатида акциядорлар ҳуқуқлари поймол этилаётгани бўйича чоп этилган танқидий мақолалар хусусида кетганда мавжуд муаммо юзага келишида мутасаддилар томонидан расмиятчиликка йўл қўйилгани ҳам сабаб бўлганини эътироф этиб, ушбу корхонанинг акциядорлари ҳисобланган "МТМ" кичик корхонасининг эгалик ҳуқуқини тиклаш жараёни бошлаб юборилганини М. Асқаров қайд этди. Шунингдек, "Пойтуғ"нинг давлат эгалигидан 25 фоиз акция пакетини сотиш жараёнида жуда кўп миқдорда зарар эҳтимоли юзага келган ҳолати махсус ўрганиб чиқилишини ҳам таъкидлади.

Ўз мухбиримиз

СУҲБАТДОШИМИЗ-КАРАТЭЧИЛАР

Халқаро мусобақаларда 77 нафар иштирокчимиз қатнашиб, жами 40 та медал билан қайтишди. Медалларнинг 13 таси олтин. Бундай натижага унча-бунча мамлакат спортчилари эриша олмайди. Боз устига бу ютуқлар ўтган йилнинг март-июль ойларида бўлиб ўтган 6 беллашувнинг натижаларидир.Агар чинакам ҳисоб-китоб қилинса, каратэчиларнинг йил бўйи қўлга киритган натижалари анча салмоқли рақамларни ташкил этади.Кўриниб турибдики, каратэ мамлакатимизда оммалашиб боряпти, Каратэ миллий федерацияси эса ўз олдига қўйган вазифаларини аъло даражада уддаламоқда.

Миллий матбуот марказида, оммавий ахборот воситалари ходимлари билан бўлиб ўтган мулоқот чоғида ана шундай рақамлар тилга олинди. Мулоқотда федерация президенти Нурхон Нафасов ва бошқа мутасаддилар кўплаб саволларга жавоб қайтаришди.

Ўз мухбиримиз

Ташаббус

ҲАМКАСБИМНИНГ ТУҲФАСИ

У мактаб учун шахсий кутубхонасидаги 30 та китобни совға қилди

"Ҳуррият"нинг анча олдинроқ чиққан сонларидан бирини кўриш зарурати туғилиб қолди ва шу ерда бўлса керак, деган умидда вилоят газетаси таҳририятига кирдим.

Йўқ, обуна бўлишмаган экан. Балки, газета уларга ёқмас...

— Нега ёқмас экан, "Ҳуррият" — энг суюкли газетамиз-ку! — кескин эътироз билдирди таҳририят маҳаллий ҳокимиятлар ва ҳуқуқ бўлимининиинг бошлиғи Аҳмадали Шерназаров.

— "Ҳуррият"нинг ҳар бир сонини "очирит" билан ўқиймиз! — қўшимча қилди қишлоқ хўжалиги бўлимининг бошлиғи Бозорбой Бекмуродов.

— Қандай қилиб, ҳар бир сонини ўқийсизлар, таҳририятларинг ёзилмаяпти-ку? — дедим ҳайрон бўлиб.

— Таҳририятимиз ёзилмаган бўлса ҳам Мамадали Аҳмедов ёзилган!

Бу гапдан сўнг Муҳаммад Али Аҳмад тахаллуси билан яхшигина мақолалар ёзаётган ҳамкасбимнинг хонасига кирдим. Мақсадимни айтишим билан олдимга "Ҳуррият"нинг тахламини қўйди.

— Мен "ЎзАС" билан "Ҳуррият"нинг ашаддий мухлисиман, — деди у. — Шу иккала газетани ҳар йили "подшипка" қилиб бораман. Керак бўлса, тортинманг, фақат олдинги йилларники уйда... Бу йилги сонларини ҳамкасблар илтимос қилишгани-чун шу ерда "подшипка" қиляпман. Талашиб ўқишади. Савоби тегар...

— Албатта, савоби тегади! — ишонтирдим савобталаб ҳамкасбимни. — Жумладан, мен ҳам ҳаққингизга ғоят қуюқ дуои хайр қилиб кетаман!

Бу гапни мен чин юракдан айтдим. Ахир, зарур бир ишингнинг битишига кўмак берган инсондан икки оғизгина дуони қизғансанг, Бальзакнинг "нонемас" чолидан ҳам хасисроқ кишига айланиб қолмайсанми?

Мен эса, ишонинг, анчагина сахийман... дуо қилиш борасида!

Аммо бу сафар қиёмига етказиб дуо қилолмадим — Муҳаммад Али йўл қўймади:

— Дуони қўйинг, дўстим, бошқа бир илтимосим бор...

Сизга қандай-билмадим-у, муҳтарам газетхон, менга қандайдир илтимосни бажаришдан дуо қилиш осонроқ туюлади. Шунинг учун хушламайроқ:

— Айтинг! — дедим.

Муҳаммад Али газета тахламини варақлаб, бир ерида тўхталди:

— Эсингизда бўлса, "Ҳуррият" Шўрчи туманидаги 43-мактаб кутубхонасини оталиққа олганлиги тўғрисида мақола чиққанди. Мақоладаги битта гап менга қаттиқ таъсир қилганди. Мана, ўша гап: "Беш-ўнта дарсликларни ҳисобга олмаганда ҳавас қилиб ўқишга арзигулик бадиий адабиётнинг ўзи йўқ". Қаранг-а, бутун бошли мактаб кутубхонасида беш-ўнта дарсликдан бошқа китоб бўлмаса! Ақл бовар қилмайди! Боз устига, ота-оналар ҳам китоб сотиб оберишолмайди ҳозир! Ўзингиз ўйланг, "Ўзбекистон — келажаги буюк давлат" деяпмиз, хўш, бу буюк келажакни ким бунёд этади?! Китоб ўқимай вояга етган авлодми?!..

Ҳамкасбим юракдан, куйиб гапирарди. Мен эса ички бир қониқиш билан тинглардим.

Ҳа, мана шундай куйинчак инсонлар бор экан, Ўзбекистоннинг келажаги, иншооллоҳ порлоқ бўлғай!

Аммо у тўсатдан таққа тўхтади.

— Узр, — деди хижолатомуз жилмайиб,- бироз қизишиб кетибман. Рости, куйиб кетасанда баъзан... Илтимосим шуки, ўша мактаб ўқувчилари учун шахсий кутубхонамдан йигирмата китоб ажратиб қўйгандим, шуларни Тошкентга кетаётганда опкетсангиз. Таҳририят томонидан юборилгани маъқул менимча... Таъсирланиб кетганимдан дўстим Муҳаммад Алини индамай бағримга босдим: олижанобликнинг оти қачондан буён илтимос бўлиб қолди?!

Чиқиб келаётганимда Муҳаммад Али яна тўхтатди.

— "Ҳуррият"ни яхши кўраман,- деди ғоят самимий оҳангда,- Шу газетани ҳурматига, келинг яна ўнта қўшай... Фақат, илтимос ҳеч кимга айтиб юрманг, таҳририят номидан жўнатаверинглар... Ахир, ўзи ўттизтагина китоб...

— Хўп ҳеч кимга айтмайман!

Уйга келгач, ҳамкасбим ўзи танимайдиган дилбандларига ҳадя этган бадиий китобларни кўздан кечираркан-ман, қаттиқ таъсирландим, "нечта қўлдан ўтаркин-у қанча қалбга эзгулик нурини сочаркин бу "арзимас" совға? " деб ўйладим. Сўнг, бу ҳадядан газетамизнинг минглаб мухлисларини, албатта, хабардор қилишим зарур деган қарорга келдим. Ахир, улар орасида қанча меҳри дарё инсонлар бу хайрли ишни қўллаб-қувватлар! Ана шу ўй билан ушбу мақолани ёздим...

Мухторали НОСИРОВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири

«Ҳуррият»ни самода ҳам ўқишмоқда

2003 йил давомида «Ҳуррият» «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпанияси самолётларида йўловчиларнинг энг яқин ҳамроҳи бўлади.

Маҳалла

«УНУТИЛГАН ГУЗАР...»

ёки Термиз шаҳар ҳокимига ариза

Термиз шаҳрида бир гузар бор. У Сурхондарё соҳилида жойлашган. "Гулистон" маҳалласига тегишли . Ёнгинасида, қирғоғида "Карьер" — қум заҳираси корхонаси фаолият кўрсатади.

Бу ер 1991 йилда Термиз шаҳар ҳокимияти қарори билан фуқароларга томорқа учун бўлиб берилган эди. Аммо бунда уй-жой қурганларнинг пешоналари у қадар ёруғ эмас экан. Гап шундаки, уни уй-жой қуриш учун бўлиб берган ҳокимият вакиллари, муҳандислар шаҳар сув хўжалиги, электр энергияси тармоғи, газлаштириш бўлими, йўл қурилиши ташкилотлари олдига ҳеч қандай вазифа қўйишмаган эканлар, чоғи, улар айни гузарни ичимлик суви, газ, электр нури билан таъминлашни, йўлларга шағал тўкиб, асфалтлашни хаёлларига келтирмадилар.

Ахир бу ерлар ҳам шаҳарнинг бош лойиҳаси асосида бўлиб берилгандир-да, таваккалига эмас.

Нега ана шундай бўлди? 11-12 йилдан буён бундай оғир шароитда кишилар қандай истиқомат қилиб келаётган экан, дейсизми? Балки уларнинг ўзлари "тепса тебранмаслар" хилидандир?

Йўқ. Асло бундай эмас. Гапандишада, мусулмончиликда. Мусулмончилик-астачилик, деган ибора юради халқимизда. Янги гузар ҳам аста-секин обод бўлиб қолар, шаҳар бош лойиҳаси бўйича йўллар ўтказилар, асфальт ҳам ёткизилар, симёғочлар қўйилар, газ, сув қувурлари ҳам келиб қолар, ахир бошимизда раҳбарларимиз бор-ку!... Олдинги йил "Алпомиш"нинг 1000 йиллигини нишонлаш билан банд бўлдилар. Термизнинг марказий кўчалари обод қилинди. Кейин Термиз шаҳрининг 2500 йиллик тўйини ўтказиш билан банд бўлдик. Янги иншоотлар қурилди. Янги ва эски бинолар бўяб чиқилди... Аста-секин бизга ҳам эътибор беришар, деб ўйлашди "Гулистон" маҳалласининг Қумлоқ гузари фуқаролари, ҳозирча [illegible] кунини [illegible].

Иложини қуришди: биров чапдан, биров ўнгдан, биров симёғочли, биров симёғочсиз, биров темир қувур тортириб, биров шланка билан электр, газ тортди уйига. Буни ҳам имкони борлар қилди. На техника хавфсизлиги инобатга олинди, на бош лойиҳа. Бунинг билан на доимий электр энергияси бўлди, на газ бўлди.

Сувнинг ҳам иложини топишди: "качок"лар ўрнатишди. Аммо бу қудуқ суви идишларнинг деворларида занглi, қора излар қолдирди. Уни доимо ичиб юрган кишиларнинг жигарлари нима бўлдийкин?

"Маҳалла — ота-она" бу гузар одамларининг оғир шароитига бефарқ қараб турмаган экан. Биз "Гулистон" маҳалласи фуқаролар йиғини раҳбари Б.Ашуровдан бу ҳақда сўраганимизда, у киши бир даста қоғозни олдимизга қўйди: "Мана, ўқиб кўринглар, мен бу масалалар бўйича бир неча маротаба мутасадди кишиларга мурожаат қилганман. Нусхалари Термиз шаҳар ҳокимиятида мавжуд". Биз ўқий бошладик:

"Сурхондарё вилоят ҳокимининг биринчи муовини Р.Нуралиевга.

Нусхаси: Термиз шаҳар ҳокими А.Р.Чориевга.

Нусхаси: Сурхондарё вилоят коммунал хизмати ишлари бўйича бошлиғи Н.Каримовга.

Термиз шаҳар "Гулистон" маҳалласи фуқаролар йиғини шуни ёзиб маълум қиладики, маҳалламизнинг Сурхондарё соҳилида жойлашган Истиқлол, Дўстлик, Қумлоқ кўчаларида 980 нафар фуқаро ўн йилдан буён оғир аҳволда яшамоқдалар.

Ушбу аҳолига тоза ичимлик суви йўқ. Ўн йилдан буён сувни 1-2 километр масофадан ташиб ичмоқдалар. Ушбу аҳолига газ қувури ҳам тортилмаган.

Юқоридагиларни инобатга олиб, ушбу аҳолига артизан (артезиан — Б.И.) қудуғи қазиб, сув чиқариб беришларингизни сўраймиз.

Термиз шаҳар "Гулистон" маҳалласи фуқаролар йиғини раиси: имзо, Б.Ашуров, 9 июл 2001 йил".

Худди шундай хатлар "Гулистон" маҳалласи маиший хизмат нуқталари қуришни режага киритиш бўйича (2002 йил 27 ноябр), "икки мингдан ортиқ аҳоли учун Қум карьери катта кўчасида маршрут-такси қатновини ташкил қилиш" (20002 йил, 4 июн) ва бошқа масалалар бўйича Термиз шаҳар ҳокими А.Р.Чориев номига ёзилган.

Яхши тилаклар, эзгу ниятлар. Аммо қанийди, бу қоғоздаги битиклар ҳаракатга, ишга, газга, электр нурига, ичимлик сувига айланиб, Қумлоқ гузарида яшаётган аҳоли ҳаётини енгиллаштирса: болалар топ-тоза, экологик нуқтаи назардан безиён сувлардан тўйиб-тўйиб ичса, кечалари хоҳлаганча дарс тайёрласа, ўчоқ бошида қийналган бекалар "шу ҳам тирикчилик бўлдими?" — дея оила бошлиқларининг дилини хуфтон этмаса...

Бўлмади. Бу эзгу ниятлар ҳам қоғозда қолиб кетди.

Биз гузар фуқаролари билан юқоридаги масалалар юзасидан гурунглашаётганимизда, улар Термиз шаҳар ҳокими А.Р.Чориев номига битилган шикоят — ариза нусхасини беришди.

Афсуски, Қумлоқ гузаридаги оғир шароит тўғрисида Термиз шаҳар ҳокими А.Р.Чориев билан суҳбатлашишнинг иложи бўлмади. У киши фуқароларни фақат шанба кунлари соат 9дан қабул қилар эканлар.

— Энди янаги ҳафта, шанба куни қабулга келасиз, — деди ҳоким ёрдамчиси Маҳмуд Бойсариев, — Жума куни келиб, қандай масалалар билан кирмоқчи эканлигингизни айтиб кетасиз.

Мен "Гулистон" маҳалласи Қумлоқ гузари фуқароларининг Термиз шаҳар ҳокими номига ёзилган, 63 киши имзо чеккан "ариза"сини М.Бойсариевга тутқаздим:

— Мана шу аризада кўрсатилган масалалар билан ҳоким қабулига кирмоқчи эдим. Унда агар гузар газ, сув, доимий электр энергияси билан таъминланмаса, йўллари яхшиланмаса, "Вазирлар Маҳкамасига мурожаат қилишга мажбур бўламиз", дейишибди. Ўйлайманки, иш шунгача етиб бормас.

Жорий йилни Президентимиз улуғ ниятлар билан "Обод маҳалла йили" деб номладилар. Бунда маъно-мазмун кўп. Зора бу йил Термиз шаҳар "Гулистон" маҳалласи Қумлоқ гузари кўчаси аҳолисининг ҳам 10-11 йилдан буён битмаган ташвишлари ҳал бўлиб қолса, шаҳарнинг энг обод гузарларидан бирига айланса...

Бозор ИЛЁС ал-АМИН,
Термиз шаҳри.

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Эътироз

«ЧИРОҒПОЯ»

(“Ҳуррият”, 2002 йил, 20 ноябр)

“Ҳуррият” газетасининг 2002 йил 20-ноябр сонида Дадахон Нурийнинг “Чироғпоя” мақоласи эълон қилинган эди. Унда “Оҳангароншифер” жамоасидаги шикоятбозлик оқибатидаги нотинчликлар корхона кўрсаткичларида салбий акс этаётгани хусусида гап борган эди.

Мақолада корхона касаба уюшмаси раҳбари О.Хушназаров фаолияти билан боғлиқ фактлар, мулоҳазалар билдирилганди. Қўшимча ўтказилган журналист текшируви натижасида муаллиф О.Хушназаров биографияси билан боғлиқ айрим ўринларда ноаниқликларга йўл қўйгани маълум бўлди.

Шунга қарамай, мақоладаги жамоада ишчанлик кайфияти бўлишини ёқлаб билдирилган фикрларни “Оҳангароншифер” ишчилари қўллаб-қувватладилар. Муаллифнинг ва газетанинг асосий мақсади ҳам кимнидир ёмонотлиқ қилиш эмас, жамоада тотувлик бўлиши ҳақидаги нияти барчага маъқул келди.

Умид қиламизки, бундан буён “Оҳангароншифер”дек қудратли жамоа қонуний тадбиркорлик, ўзаро аҳиллик билан мамлакатимиздаги энг намунали корхоналаридан бири сифатида эътирофга муносиб бўлади.

“Ҳуррият” таҳририяти

Миннатдорчилик

РАҲМАТ СЕНГА, «ҲУРРИЯТ»!

Ҳурматли Бош муҳаррир!

Ушбу миннатдорчилик мактубини олти ёшдан олтмиш ёшгача бўлган жами ҳамқишлоқларим яъни Сирдарё вилояти, Меҳнатобод туманидаги Деҳқонобод қишлоғи аҳолиси номидан ёзаётирман.

Эсингизда бўлса, газетангизда мухбир Мухторали Носировнинг “Ўптимистлар” сарлавҳали фельетони босилган ва унда бизнинг ночор аҳволимиз, хусусан, узоқ вақтлардан буён электрдан бебаҳра бўлиб, шамдан фойдаланаётганимиз кинояли тасвирланган эди. Матбуотнинг кучини қаранг, неча ойлар мобайнида не-не юқори жойларга қатнаб ҳал қилолмаган муаммомиз ҳал бўлди-қишлоғимизга ёнимиздаги хўжалик марказидан электр сими тортилиб, хонадонларимизга нур келди!

Бунинг учун қўлимизни кўксимизга қўйиб Сизга, жамоангизга миннатдорлик билдирамиз. Раҳмат сенга, “Ҳуррият”!

Улуғбек ЖОНИҚУЛОВ,
маҳалла оқсоқоли

Мулоҳаза

ЭРКИН МАТБУОТ – ИЖТИМОИЙ ҲОДИСА

Пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи васаллам саҳобаларига қарата: “Бир-бирингизнинг ишингизга ҳурмат билан қаранглар ва имкон қадар бир-бирингизнинг фаолиятингизни яқиндан кузатиб боришга ҳаракат қилинглар”, дея марҳамат этган эканлар.

Шу ҳадис асносида бугунги матбуотимиз кузатувчиларига, мухлису ўқувчиларига назар ташлайдиган бўлсак, бу қатлам биз кутганимиздек йирик ҳажмда эмаслигини афсус билан эътироф этишдан ўзга чорамиз йўқ.

Шундай экан, ҳақли савол туғилади: Нима учун бугунги ўқувчилар орасида матбуотга кўпчилик бефарқ?

Одатда, бефарқлик икки ҳолатда юзага келади: кишининг ўзида хоҳиш бўлмаганида ёхуд мавжуд эҳтиёжга қониқарсиз жавоб бўлганида. Шундан келиб чиқиб, журналистика соҳаси бўйича таҳсил олаётганим ва матбуотдаги ўзгаришлардан озми-кўпми хабардор бўлганим учун бемалол айтишим мумкинки, айнан бугунги кундаги матбуотимизни мунтазам кузатиб бораётган кичги журналистикамизда кечагиг нисбатан жиддий фикрлашга, долзарб мавзуларни кўтаришга, матбуотни эркинлаштиришга, ҳақ сўзни қарор топтиришга бўлган интилиш жараёни кетаётганлигини сезиши қийин эмас. Аммо ажабланарлиси — айримларнинг матбуотимиздаги бу силжишларни сезмаётганлиги. Айниқса, бу гапни тасдиқловчи баъзилар томонидан айтилаётган **“Газеталар ёлғон-яшиқ гапларга тўлиб кетди”, “Ҳеч қайси бири ҳақиқатни ёритиб беролмаяпти”** каби юракни ўртовчи гапларни эшитганингда уларга қарата: “Кечирасизу, “Ҳуррият”, “Моҳият”, “Ёзувчи” каби газеталарни ўқиганмисиз ўзи?” деб юборгинг келади. Ахир инсофдан бўлмай кетади-да, шу-у-унча журналист танқид тошларига учраса-да, ҳақ сўзни айтишдан қайтмаётган бир пайтда, уларнинг меҳнатини ўйламасдан бир оғиз гап билан чиппакка чиқариб юбориш. Қолаверса, алам қиладиган яна битта томони айнан шу каби фикрлар енгил-елпи газета ўқишдан нарига ўтмайдиганлар томонидан айтилаётганлигидир.

Шундай бўлгач, бир ўйлаб кўрайлик, бу бефарқлик Пайғамбаримизнинг кўрсатмаларига қанчалик мос? Шундоқ ҳам матбуотни кузатиб бориш аввало ўзимиз учун фойдаларнинг фойдаси-ку? Хўш, унда нима учун матбуотимизга, уларда эълон қилинаётган мақолаларга жиддий муносабатда бўлмаяпмиз? Кўтарилаётган муаммоларни ҳушёрлик билан қабул қилмасдан бу журналистнинггина эмас, аслида бизнинг ҳам дардимиз эканини ҳис этмаяпмиз? Чунки ҳамиша айбни бировдан қидиришга ўрганиб қолганмиз: ўзимизнинг ҳам айбимиз борлигини тан олмаймиз, қолаверса, газеталаримизни ўзимизнинг таклиф ва мулоҳазаларимиз билан бойитиш имконияти бўла туриб, буни хаёлимизга ҳам келтирмаймиз. Натижада, ўзимиз бажармаётган вазифаларни ўзгалар бажаришига иддао қилаверамиз. Зеро, эркин матбуот бизнинг ҳиссамизсиз юзага келиб қолмайди. Ва эркин матбуот шахсий ташаббусгина эмас, ижтимоий ҳодисадир.

Зебо НАМОЗОВА,
ТДЖТУ халқаро журналистика факультети толибаси.

Танқид

ЭФИР — МУҚАДДАС МИНБАР

Хусусий нашрлар, радио-телеканалларнинг кўпайгани, ранг-баранг мавзулар, ўз йўналиши, мазмун-мундарижасидан келиб чиқиб, турли муаммолар, ижтимоий масалаларни ёритаётгани уларнинг ютуғидир. Масаланинг яна бир томони борки, бу ҳақда қанчалик гапирилса-да, амалдаги ижроси сезилмайди. Охирги пайтларда FM радиоканалларида шевада сўзлашиш, мантиқсиз радиоўйинлар, сийқаси чиққан реклама роликлари шунчалик кўпайиб кетдики, бу одамларнинг фақат гашини келтириш, ёшларнинг сўзлашишига, муомала маданиятига салбий таъсир этиши мумкин.

Шу ўринда “Ориат-доно” радиоси ҳақидаги мулоҳазаларимни баён этмоқчиман. Радиодаги “Менинг маҳаллам”, “Назм жавоҳирлари” сингари мавзуларни эшиттирилишида уларнинг ўзига хослиги, ютуғи эканини инкор қилмаган ҳолда, шуни айтмоқчиманки, эфир ҳам муқаддас минбар. У юлдузлик шоҳсупаси ҳам эмас, ўзбек тилини “бойитадиган” сафсатахона ҳам эмас.

Маълумки, “Ориат” сўзи лотин алифбосига асосланган ўзбек ёзувида “Oriyat” шаклида ёзилади, бироқ “Ориат” сўзининг маъноси нима экан? Бундан ташқари “Биллур микрофон” танловида радиобошловчилар турли номинациялар бўйича тақдирланишган. Эътибор қилинг: Олимхўжа Азимов — “Донолар доноси”; Рустам Бек — “Жиблажибон”, Қизларxон Жўжаева — “Шаддод”, Лазиза Азизова — “Ёрим фидо”, Ирода Одилова — X-...iles ва ҳоказо. Бошқаларни билмадиму, бу номинацияларни қанчалик кувноқ, кутилмаган қилиб танланган бўлмасин, менга ёқмади. Сабаби, қиз бола “Роҳатижон” (Дилором Отахонова), “Ажиб моҳтоб” (Зайнаббегим Юнусова) деб номлаш уларнинг қандай ақлига сиғди экан? Ёки “Жиблажибон” (Рустам Бек) деб аташ билан кишини тақдирлашса. Умуман, “Биллур микрофон” танлови, ундаги номинациялар кўр-кўрона ишлаб чиқилмаганми?

Яна бир мулоҳаза, баъзи радиобошловчилар шунчалик ножўя камтарлик қилишадики: **“Сизлар билан мен бетакрор овоз соҳибаси (шу ерда исми) икки соат давомида бирга бўламан” ёки “Энди мен ўрнимни бетакрор овоз соҳибаси ҳамкасбим мафтункор ... га қолдираман”**, каби ташлитувриқлар кўпчилик радиоларга хос одат. Бир куни бир бошловчининг туғилган куни экан. Унинг ҳамкасби эшиттириш давомида унга бир неча марта табрик бошлади ва эшиттириш давомида 5-6 марта дугонасини табриклади, қизиғи, уни кун давомида табриклашади?... Лекин уларнинг асосий тингловчилари ёшлар бўлганидан кейин, уларнинг сўзлашув, муомала маданиятининг шаклланишига таъсири ёки ўзбек тилининг жажбтовур жиҳатлари, “бойишига” ҳиссаси бўлаётганини ҳисобга олсак, бу “уларнинг иши” деб қўл силтаб бўладими?

Мен ўз фикрларимни билдирдим. Бу мулоҳазаларимга бошқалар нима дейишар экан.

Манзура ШАМСИЕВА

Дакки

БУНДАЙ ЁЗМАНГ:

Suzlashuv puncti.
Тўғриси — So'zlashuv punkti.
Hush kelibsiz.
Тўғриси — Xush kelibsiz.
Fakultitimiz haetidan (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети дефектология факультети коридоридаги ёзув).
Тўғриси — Fakultetimiz hayotidan

БУНДАЙ ГАПИРМАНГ:

— Ўзимизни ўзбеклар бавше ўйламайди, хотяби саксон проценти ўқиса, сто процент ўқимасаман нечево дердим. Шунақа пайтда русларни олдида уялиб кетаман.

— Ҳозир айтган сўзларингиз ўрнида кўпроқ ўзбекча кўллаб гапирсангиз бўлармиди-ку, домла!

— Манга кўпроқ руссикийси удобнийрок.

Анвар ЮСУПОВ,
ЎзМУ журналистика факультети толиби.

Менталитет

Биз ўн иккинчи йилдирки, мустақилликда яшаяпмиз. Қанчалаб аждодларимизнинг армони бўлиб қолган дамлар бизга насиб этди, биз мустақилликнинг таъмини тотиб кўришга муяссар илк авлод бўлиб тарихга кирамиз. Шубҳасиз, ўтган йиллар ҳамма соҳада ўз изини муҳрлади, тушунча ва тасаввурларимизни бутунлай янги йўналишларга бўлиб юборди. Инсоннинг табиати шундайки, илгарилаган сари босиб ўтган йўли осон туюлаверади, гўёки қирга чиққан одам пастдаги текисликка бемалол, беписанд боққанидек ёки тараққиётда нисбатан илғор маскан — шаҳарни кўрган одамга хилватдаги қишлоқ тартиблари жўнроқ туюлгани каби. Демак, бугун биз мустақилликкача, қарам бўлиб яшаган йиллардаги ҳар бир унсурни қайтадан зеҳнимиздан ўтказиш ва янги мезонлар асосида баҳолаш имконига эга бўлдик. Негаки, ўтган йиллар давомида кўп нарсалар аниқ бўлди, кимнинг кимлиги яққолроқ билинди. Албатта, узоқ сафарга чиққан одам йўлдаги ҳар бир қадамини ҳисоб-китоб қилади, ҳар қандай ташқи таъсирдан илгариланма ҳаракати учун керакли, асқотадиган сабоқлар чиқаради. Шу нуқтаи назардан одатий турмуш тарзимизга айланиб қолган кундалик воқеаларни зеҳндан ўтказиш янги-янги хулосалар чиқаришга, демакки, ўз-ўзимизни қайта кашф қилишга кўмаклашади, деб ўйлаймиз.

3. ЎЗБЕКЧА «КОРРИДО»

— Бу йил ҳам об-ҳаво нинг келиши яхши.

— Ҳамма умидимиз Яратгандан. Бандаларининг оҳига қулоқ тутиб, марҳаматини аямаса, карамидан кам келадими?

— Ўтган йили буғдой роса бўлди-я!

— Худо берди-да! Бўлмаса... Яхшиликнинг ҳам, ёмонликнинг ҳам барибир ажри қайтади.

Одатдагидек, об-ҳаводан бошланган суҳбатимиз, айланб-айланиб “нарх-наво”га-бугунги кунларнинг воқеасига тўхтади.

Оқшом Қулмурод яна ҳам очилиб, хандон уриб кириб келди. У ҳарбий хизматдаги ўғлимнинг туғилган кунини ҳам ёддан чиқармабди. Қўлтиғида — кичкина халтача, ундан қалин бир китоб чиқарар экан:

— Бу — “Бобурнома”нинг яқиндаги тўла нашри, ўғлинг китобга ишқибоз эди, хизматдан бўшаса, ўқийди, — деб қўйди. Унинг бу лутфидан иккаламиз ҳам кулиб юбордик. Негаки, умринг узоқ бўлгур ўғлим китоб деса ўзини жардан ташлаб қочадиган бўлиб чиқди. Омборга қамаб қўйиб жазолашларим ҳам, панд-насиҳатларим ҳам кор қилмади. “Нега ўқимайсан?” десам, “Ўқишга кирсам ўқийман” дейди. Ўқишга эса... киролмайди. Феъли ўзгарармикан, деб не бир истиҳола билан мудофаа бўлимига бордим-да, армияга олдирдим. Ўғлим билан ўтган гап-сўзларни эслаб, юрагим қисилиб ўтирувдим, қадрдон оғайнимнинг кириб келиши хижиллигимни тарқатиб юборди.

— Одамнинг жонисан-да, Қулмурод. Дунё кўзимга тор кўриниб турувди. Сен билан бир яйрайдиган бўлдим. Хотин, чойга қарашиб юбор.

Қулмуродда жуда кўп фазилатлар яширин. У ўтирган даврада бешарм гап айтилмайди, бировнинг кайфияти бузилмайди. У уйга кирса, ташрифидан енгил шабада, муаттар ҳид таралгандек ҳамманинг бахри-дили очилиб кетади. Қулмуродда бир покизалик, самимиятнинг табиий нуқси бор. Бундайларни “фариштали одам” деймиз чоғи.

Жўрамнинг ота-оналари покдомон одамлар эди. Ўзиям тўрт қиздан кейин тилаб олинган ўғил, чолу кампирнинг ардоқлаб ўстирган нури дийдаси, ғубор қўндирмай вояга етказган дуру гавҳари эди. Қулмурод туғилгунча беш ўғил болани ерга топширишган экан, шунинг учун қора ерни тўйғиза олмаган ота-она уни ушлаб қолай, деб ҳамма ҳунарни қўллашган: туғилишидан доямомолар йўргаклаб, деразадан бир-бирларига узатишган; бўрининг жағига “тишлатишган”; лўлининг халтасидан ўтказиб олишган. Етти авлиё-ю, қирқ бир мозорга чироқ, дейсизми, гадоларга садақаю ҳайитлардаги нарзи ниёз дейсизми, фолбину қушноч, муллою азайимхон — ҳамма-ҳамма даргоҳларнинг тупроғини кўзга суртиб, “пахта ичида ўстиришган” арзандаси у ота-онасининг.

Мен эсимни танигач, турли миллат вакилларининг фарзандини қай йўсинда тарбиялаш билан қизиқдим. Ҳаммаси — ўзига хос, бироқ бизнинг халқимизнинг ёндошови ўзгача. Тўғри, қурт-қумурсқалар ҳам ўз зурриёти учун дон ташийди, қушлар жишболасига оғзида озуқа келтиради, оху боласини ҳимоя қилиб қашқирнинг биқинига шох уради; одам эса энг мукаммал жонзот сифатида жигаргўшасига Меҳрини ҳадя этади, аммо ўзбеклардек болажон, фарзандталаб халқ кам топилса керак. Бизнинг одамлар учун зурриёд қолдириш Аллоҳ таоло олдидаги муқаддас қарз ҳисобланади, инчунин, фарзандсизлик энг оғир бахтиқароликдир. Дуоларнинг бошида, саволларнинг аввалида бола-чақани тилга олиш шундан бўлса керак.

Худога шукр, фарзандлар ҳам ота-оналарининг юзини ерга қаратмай, дуркун инсон бўлиб етишадилар. Қулмурод ҳам бекаму кўст вояга етди, илтижолару дуолар уни комил қилиб улғайтирди, чоғи, ҳаётда ўз ўрнини топди. Фан номзоди, йирик илмий марказларнинг бирида етакчи ходим. У мен учун “Қулмур” бўлса, иш жойида — Қулмурод Бектошевич Руҳиддинов жаноблари.

— Ҳалиги муҳокама нима билан тугади? — деб сўрайман ундан. Биз бунгача дунёнинг у томонидан кириб, бу бошидан чиққан, ҳазил-мутойибалар, енгил суҳбатлардан “тўйиб”, жиддийлашаётган бўламиз.

— Илмий кенгаш тасдиқлади. Фақат домланинг бебурд бўлгани қолди. Олтмишдан ошган одамга бундай ишлар ярашмайди-да.

Маълум бўлишича, бир аспирант тўрт йил ўз мавзуси устида ишлаб, номзодлик диссертациясини тайёрлайди. Ҳимоядан олдин маълум бўладики, бундан олдин бошқа бир аспирант шу мавзуда ҳимоя қилган. Меҳнати куйган аспирант бошқа раҳбар олиб, янги мавзуни давом эттиради. Эски раҳбар ҳар қандай андишани унутиб қўйиб, ҳимоя куни “шу ишни ўтказмайсизлар” деб туриб олади. Бунгача ҳам барча илмий доираларни шунга даъват этиб чиқади.

— Ана шундай ичиқоралик, бахиллик бизнинг халқимизга кишан бўлиб келаяпти. Атрофингга қарасанг, албатта, ҳар бир одамнинг битта рақиби бор. Ҳатто шундай бўлар эканки, умрида бир-бирини кўрмаганлар ҳам бировларнинг иғвоси билан сиртдан душман бўлиб қолишаркан.

— “Ерни сув бузади” деганларидек, одамни одам бузадида. Билмадим, мен хато қилаяпманми, кейинги пайтларда фисқ-фасодга жуда ўч бўлиб кетмаяпмизми?

— Бу қусур бугун пайдо бўлгани йўқ. Амир Темур билан Боязиднинг ёки Навоий билан Бойқаронинг ўртасига совуқлик солган зотлар ҳар доим тирик. Аммо уларнинг зиддиятига тож-тахт ёки мамлакат тақдири асос бўлган, эҳтимол, булар учун талашса, курашса арзир. Ҳозир-чи, қўлга илинмайдиган манфаатлар йўлида одамлар умр бўйи талашиб ўтаяпти.

— Рост. Бунга ҳам одамнинг кулгисини қистайдиган, ҳам ғазабини қўзғайдиган мисоллар кўп. Энг қизиғи — “Гадонинг душмани гадо бўлади”, деганларидек, бир хил даражадаги, бир хил мавқедаги одамлар бир-бири билан олишади.

— Полвонлар рақибини танлашда адашмайди-да, — дейман кулгига олиб.

— Инглизларда шундай мақол бор экан: “Бир манзилни кўзлаган қушлар бир хил баландликда учади”. Англияда одамлар мақсад-манзилига етиш учун осмонда парвоз қилса, бизда икки томондан келиб, бир-бири билан сузишади.

— Испанияда борми “Буқалар жанги”...

— Қадимги Римда ҳам бўлган. Ҳозир Америкада ҳам таомилга кирган.

— Биздаги бошқача, ўзимизга хос, ўзбекча сузиш, калла уриштириш, коррido-да!

— Газетада ўқиб қолдим. Ота ўғлини магазинга юборибди. Ҳа, деганда келавермагач, “Нима гап” деб изидан борибди. Йўлда қараса, ариқ устидаги кўприк устида ўғли қарши тарафдан келган бир одам билан “Сен йўлни бўшат, сен йўлни бўшат” деб елка суришиб ётган эмиш. Шунда ота шартта ўғлининг ўрнини эгаллаб, “Мен суришиб тураман, сен магазинга бориб келавер” деган эмиш.

— Энди шу пайтда бунисининг отаси келиб қолмасин, дегин.

— Ҳаётда, бизнинг ҳаётимизда ҳам бундай абсурд ҳолатлар учрайди, кўп учрайди. Барча мияли жонзотларда “инстикт” деган нарса бўлади. Ҳайвонларда бу жўнроқ намоён бўлади: ўз қўтонини топиб келиши, қўйнинг қўзичоғини танишига ўхшаган ҳолатлар шундан. Инсонда эса инстинкт жуда кучли таъсирга эга. Туғма инстинктлар ирсий бўлади. Менинг назаримда эса биз муҳокама қилаётган иғво, фисқ-фасод, бахиллик сингари қусурлар ижтимоий инстинкт сифатида шаклланиб, бизнинг бир неча авлодларимиздан-авлодимизга ўтиб келаяпти. Унинг пайдо бўлиш илдизига назар солсанг, оғайни, бизнинг ота-боболаримиз ўз эркини йўқотганига неча юз йил бўлган?

— “Қачон эркин яшаган?” деб сўралса, тўғри бўлади.

— Баракалло. Ана шундай асрий қарамликлар мутеъликни оддий ҳолга айлантирган. Тобеъ, мутеъ одамнинг кучи ниҳояти оғзига етади. Орқаваротдан ғийбат қилиб, тош отиб ўзининг топталган ғурури учун гўёки ўч олади. Икки-уч авлод шу тахлит яшаб ўтса, бундай ҳол кундалик одатга айланиб қолади. Агар эътибор берсанг, ўша иғвогар ёки ғийбатчи ўзи ниҳоятда тубан иш билан шуғулланаётганини кўп-да ҳис қилмайди, охирини ўйламай вайсайверади. Ҳолбуки, у ўз ғийбати билан бир одамни ботқоққа чаплаяпти, уни маънан йўқ қилаяпти.

— Буларнинг ҳаммаси ота-боболаримизнинг юксак туйғулардан маҳрум қилингани, уларга инсон сифатида эмас, бир меҳнаткаш зот сифатида қаралганидан зарпечакдек болалаб кетган иллатлар Аждодларимиз учун “Ватан” туйғуси ҳам мавҳум бир тушунча бўлган-да. Худди ижарада яшагандек, босқинчиларнинг ихтиёридан ташқарига чиқолмаган. Ватан тақдирига аралашиш, унинг гуллаб-яшнашидан манфаатдорлик ҳиссини туймаганлар. Ватан улар учун ўзи яшаб турган кулбаси ҳисобланган, холос. Дунёни сув босса ҳам кулбам омон бўлсин, деб курашган, шу мақсад, шу шиор билан яшаган. Фақат Ватандан айрилгандан кейин унинг қадрини, Ватан нима эканлигини билган.

— Бундай кулбасидан нарини кўра олмасликни назари қисқалик, маҳдудлик ёки шабкўрлик каби тушунчалар билан ифодалайдилар. Мустақилликкача бунақа “фазилат”ларимизни билмас эдик, чунки оғзи ёпилган қозонга тушгандек, бутун дунёдан ажратиб ташланган эдик. Қопқоқ кўтарилиб, дунёга юз тутганимизда кимлигимиз маълум бўлиб қолди. Албатта, шонли тарихимиз, тупроғи олтинга тенг еримиз, меҳнаткаш фидойи одамларимиз борлигини кўриб, дунё қойил қолди, аммо эркинликни қабул қилишимиз секин кечди.

— Мустақилликни кўпчилигимиз жуда саёз тушиндик, яъни “ўз байроғи ёки гербига эга бўлиш — шу мустақиллик” дегандек, ибтидоий тушунча доирасида қолиб, бу буюк воқеанинг туб моҳиятини чуқур англамадик. Ҳолбуки, мустақиллик шу юртда яшаётган инсонларнинг тақдирини ягона қилиб қўйган эди. Ҳаммани ё бор бўлиш, ё йўқ бўлишга ўхшаш кескин, муросасиз қисмат кутаётган эди. Албатта, бу синов давом этаяпти.

Агар суҳбатдошлар бир-бирини тўла тушунса, гурунгнинг кўр олишига тараф йўқ. Баъзан очилиб, эшилиб, бутун дардларингни тўкиб ташлашни кайфият ҳам талаб қилади. Бугун иккаламизда ана шундай ҳолат мавжуд эди. Олим дўстим бир оз тин олиб давом этди:

— Ғийбат, иғво каби иллатлар юқорида тилга олинган салбий инстинктнинг ички тарафи бўлса, ташқи тарафи — мутеълик, қуллик кайфияти. Шу ҳолга тушган зот ўз яқинларини иғво қилади, ўзидан юқори мавқедаги киши олдида қўлини қовуштириб, бўйнини хам қилиб туради. Бу — хоинликнинг айнан ўзи.

— Назаримда, худди шу манзара репрессия кампаниялари вақтида жуда қўл келган. Сен айтган ички тарафи билан ташқи тарафини аралаштириб, халқимизнинг ўз қўли билан ўз фарзандларини йўқ қилишган.

— Тўғри, репрессиялар собиқ Иттифоқ республикалари орасида Ўзбекистонда жуда оғир кечган, чунки ўша вируснинг урчишига бу ердаги шароит жуда ўнғай бўлган.

— Энди, дўстим, бундай иллатлардан эртароқ қутилиб, мустақил юртимизнинг келажагини ўйлашимиз керак.

— Қутилиш ҳам осон кечмайдиганга ўхшайди. Негаки, бир неча юз йил давомида шаклланиб, қотиб қолган турмуш тарзимизни бирданига ўзгартириш осон эмас. Эркинлик шароитида жамиятнинг илғор қисми баъзи камчиликларни илғай бошлади, холос. Ва бир вақтнинг ўзида янги нуқсонлар ниш ура бошлади. Ўша “катта оға”лардан халос бўлиб, мустақил яшай бошлаган йилларимиз маҳаллийчилик кўзга ташланиб қолди. Босим ўтказувчи кучдан, яъни иккинчи қутбдан озод бўлгач, “марказ”нинг хизматини қилиб юрган одамлар ўз юртдошларини туғилган жойига кўра гуруҳларга ажратишга киришдилар. Бу қарамлик исканжасида қолиб, мустақилликнинг улуғвор ғояларини, ташвишарини тўла ҳис қила олмаганларнинг иши эди. Дунё саҳнида бир мамлакатни оёққа турғизиб, ўз ўрнини тайин этиш учун қанчалик катта куч керак?! Шундай синов арафасида тили, тарихи бир халқнинг маҳаллийчиликка зўр бериши анчайин кулгили ҳол эди. Юрт мустақиллигини таъминлашдек оламшумул юмуш олдида сенинг Қаршида туғилганинг-у, унинг Қўқонда туғилганининг қанчалик аҳамияти бор? Аслида, биз ўзимизча бўлиниб ётмай, аксинча, дўстларни кўпайтиришимиз керак эмасмиди?

— Хайрият Юртбошимизнинг саъй-ҳаракати билан бундай кўринишларга чек қўйилди. Улар ожиз одамларнинг ўйини эди, чоғимда. Марказга садоқати туфайли юқорига чиқиб олган ва мустақиллик шароитида мавқеини йўқотишдан қўрққан зотлар маҳаллийчиликка таяниб, жиловни сақлаб қолмоқчи бўлишган...

— Қизиқ-да, бутун ер юзида оналар фарзандларини эзгу ниятлар билан Аллоҳдан тилаб олсалар, оталар бешикнинг устида бедор туриб, уларни улғайтирсалар, тоза орзулар ардоғида вояга етган бола ўз ота-онасига элига, юртига сидқидилдан хизмат қиламан, деса-да, унинг йўлига иғво, фисқ-фасод ёки маҳаллийчиликка ўхшаш майда хас-хашаклар тўсиқ бўлса! Бундай пасткашликлардан қутилиб, парвозни баландроқ олиш фурсати келмадимикин?! Ахир мустақиллигимиз ана шундай парвозлар учун бепоён имкониятлар эшигини очди-ку.

— Тутқинликда кечган юз йиллардан кўра мустақилликнинг ўн йили қадрли бўлганидек, унинг сабоқлари ҳам ҳаммамизнинг мулкимиз, бойлигимиз, муҳокамалар учун кўплаб мавзулар берадиган манба у. Рости, қизил империя даврида халқнинг ўз ёғига ўзи қовурилиб ётиши — бир-бирининг оёғига, қўлига кишан бўлиши босқинчилар учун қўл келган, энди эса занжирлардан халос бўлгач, тиш-тирноғимиз билан курашиб, мустақил давлатимизни оёққа қўядиган пайт келди...

Мулоҳазамизда ҳаяжон устунлик қила бошлади, шу туфайли юракнинг қат-қатидаги нидолар тилга чиқаётган, бу, бир томондан, баландпарвозликдек туюлаётган эди. Нафсиламрини айтганда эса кечинмаларингни бошқача ифодалай олмайсан. Негаки, эртанги куннинг қандай бўлиши, Ватан тақдири ётсанг ҳам, турсанг ҳам безовта қилаверади. Тўғри, ютуқларимиз кўп, бироқ бу ҳамма вазифалар уддаланди, энди бемалол қўлни қовуштириб ўтираверса ҳам бўлади, дегани эмас-да! Ҳақиқатдан қочиб қутилиб бўлмаганидек, ҳаракатдан ҳам бир зум тўхтаб бўлмайди.

Муаллиф андишаси:

Икки ўртоқнинг суҳбати асносида айтган гаплар анжагина жўн, содда туюлиши мумкин, аслида, ҳаётнинг ўзи ҳам содда, жўн тузилган эмасми? Буюк ҳақиқатлар ҳам одми либосларда яшайдилар, туғилиш ёки ўлим ҳодисасининг рўй беришидек! Фақат кимлардир ўз манфаатлари йўлида уларни безаб, мураккаблаштириб юборади.

... Ҳаммамиз бир кемада бир манзил сари йўлга чиққан эканмиз, Ватан тақдирига дахлдорлик юракларимизни безовта қилаверсин.

Ҳаким САТТОРИЙ

Ўзбеклар

ЗАРАБОҒДАН

(Бошланиши ўтган сонда)

— Йиллар давомида тирикчилик қай йўсинда кечди?

— Иккинчи бор борганимда икки-уч ой ижод билан банд бўлдим. Шахсий кўргазмаларни қилгандан сўнг, бир компанияга мусаввир сифатида гилам танлашга ёрдамлашдим. Ўнлаб буюртмаларни бажардим. Портретлар чиздим. Кейин Париж ва Марселда санъатни тушунадиган кишилар кўпчиликни ташкил қилар экан. Шахсий коллекционерлар асарларимни сотиб олишди. Хуллас, касбим туфайли зориқиш нима эканини сезмадим.

— Францияда сизни мусаввир ва меҳмон сифатида қандай қабул қилишди?

— Биринчи навбатда инсон сифатида, сўнг рассом сифатида қарашди, деган фикрдаман...

Бир воқеани айтиб берай. Сена дарёси бўйида мато қўйиб, сурат чизардим. Қуёш ботаётган, шафақ талашиб турган пайт. Бир қиз мотоциклда келиб, шундоқ тўхтади. Ва қирғоқда қандайдир китобни берилиб мутолаа қиларди. Илгари ҳам бу қизни бир-ики кузатгандим. Тинчгина келиб, офтобда тобланиб, ўқиш-чизиш билан банд бўларди.

Бу гал негадир мендан сал узоқроқда, денгиз тўлқинларида ювилавериб шаффоф бўлиб кетган тошлар устида ўтирганча аҳён-аҳён денгизга тикилиб қоларди. Ундан соатни сўрадим. У ҳам мендан ниманидир сўрамоқчи бўлгандай иймanди.

Охири ўзи ёнимга келди. Сен кимсан, қаердансан деб французчалаб сўради.

— Россиядан келдим. Ўзим ўзбекман, дедим. Сўнг у юзимга тикилиб турди-да, майингина кулди.

— Йўқ, сен форс бўлсанг керак. Қошларинг қуюқ, бурнинг қирра, — деди қизиқувчанлик билан, сўнг форс тилида гапира бошлади. Мен ундан французчалаб бу тилни қаердан биласан, деб сўрадим.

— Мен Париждаги Сарбон университетида форс тилидан дарс бераман. Бешта шарқ тилида яхшигина гапира оламан, — деди.

Унинг айтишича, менинг ташқи кўринишим шундай хулоса қилишга имкон берганмиш. Кейин ўзбеклар, уларнинг тарихи, маданияти ҳақида анча гапирди. Суҳбатдан билдимки, шарқ тилларини ўрганиш билан бирга, унинг тарихи ва этник хусусиятларини ҳам анча-мунча ўзлаштирган экан.

Кейинчалик биз дўстлашиб қолдик. У истаганча гоҳ французча, гоҳ форсча суҳбат қилардик. Мен унинг сурати — портретини жуда жозибали ва мафтункор қилиб ишладим. Менга бир олам илҳом ва мавзу берарди бу суҳбатлар. Айниқса, Тошкентданман, Сурхондарёданман деганимдан сўнг юртимизга бўлган қизиқиши янада кучайган эди.

Биласизми, Ўрта Ер денгизидаги Маржон қирғоқлари шунчалик сеҳрли ва жозибалики, чизган сайин чизгинг келаверади. Эрталаб секингина матони ўрнатиб қўлимга мўйқаламни оламан. Қуёш ийманганда оҳиста кўтарила бошлайди. Бутун Франциянинг жануби ана шу олтин рангли мўъжизани олқишлаётгандай. Маржон қирғоқларининг ҳаётбахшлигини ҳис қилиш учун инсон ўзига табиатнинг бир бўлаги деб қараши керак. Денгизда қандайдир маҳобатли ва майин шамол бўлади. У Бахнинг мусиқаларига ўхшайди. Гўё чалғувчи бармоқлари орган узра секин югуриб, сўнг куй авжига чиқа бошлагандай. Ҳақиқатдан ҳам Маржон қирғоқларидаги тўлқинлар ўзига хос абадий ва мангу куй чалишади.

Бу бетакрор қирғоқ ва Марсел шаҳри менинг ижодимда алоҳида ўрин тутади. Бу ерда яшар эканман, мени ошиқлар, мусаввирлар, қироллар ва рицарларни шайдо қилган Венеция ғойибона ўзига чорларди...

— Мустақилликдан олдин хорижга чиққанимизда ўзбекман, Ўзбекистонданман десак, елка қисишарди. Энди эса бошқача қарашади. Ўтган ўн йилда ер куррасида бизни танимаган миллат ва элат қолмади ҳисоб. Мен хориждаги ижодий сафаримни шунчаки эл кўриш ёки айрим қийинчиликлардан чекиниш учун қилмаганман. Қаерда, қайси шаҳарда бўлмай қўлимдан мўйқалам тушмаган. Сена дарёси соҳиллари, Маржон қирғоқларида мато қўйиб ишлаш жараёнида бирдан туғилган юртим, болалигим ўтган чанг ва тошлоқ йўллар ёдимга келарди, шу лаҳзаёқ ток ургандек вужудимда таниш титроқ турарди. Биласизми, хорижда туриб соғинч ва ҳижрон билан Ватан суратини чизсангиз, чизгилар, ҳар бир зарра тасвирда янада ойдинлашади, тиниқлашади. Азбаройи соғинч чизган лавҳаларингизга мумтоз поэтик мазмун берганлигини кейинроқ ўзингиз англар экансиз. Менимча, Бобурни, Фурқатни ана шу дард улғайтирган бўлса керак.

— Сиз яшаган жойларда машҳур мусаввир Ван Гогнинг устахонаси, уй музейи бор деб эшитганман.

— Ихлос билан Ван Гог яшаган ва ижод қилган жойларини бир неча бор кезиб чиққанман. Ўзимча, у билан руҳан мулоқотда бўлганман.

У Худо берган ижодкор бўлган, — узоқ йиллар бегона юртларда бўлгани учунми, ўз она тилида кўп сўзларнинг синонимини унутиб қўйганлиги сабабли суҳбат асносида қийналаётганлиги билиниб турарди. Узр сўраб ўрнидан турди-да, қовун олиб келиш баҳонасида сўрининг нариги бурчагига бориб чўкди. Назаримда, у сўри ёнидаги бир туп гужум тагида янада кичрайиб, сеҳрли қиёфа касб этарди.

Камина ҳаётимда Ж.Мирзаев, Р.Чориев, Ж.Умарбековлар билан учрашганман. Лекин ижодга бўлган ашаддий меҳрми, чизиш учун ҳар қандай жой ва шароитда илҳом ҳамда адоқсиз кучга балқиб турган мусаввир сифатида марҳум Жалолиддин, унинг устози Чори акани тан олганман. Нурилланниг тиришқоқлиги улардан қолишмайди. Яна бир гапки, бу хусусият ижодкорга қаердан ўтган? Шу ўринда қаҳрамонимиз келиб чиқишига бир назар ташлаш ўринли деб ўйлаймиз.

Отаси раҳматлик санъатга, халқ ҳунармандчилигига ихлосманд, онаизори эса адабиёт шайдоси эди. Оилада 6 фарзанд — 4 ўғил, 2 икки қиз шунинг учун ҳам санъатга ошно бўлди. Тўнғичи — Хайрулла пайвандчи бўлса-да, чизишга анча қўли келишади. Файзулла, Нарзулла Беҳзод номидаги Санъат институтини тугаллаган. Беҳзод 1978 йилдан Тошкент театрларидан бирида мусаввир бўлиб ишлайди. Синглиси — Маҳбуба Бенков номидаги бадиий коллежнинг кулолчилик бўлимини тугатган. У ҳам ўзбек миллий театрида хизмат қилади.

Энди биринчи устози Бобониёз Қурбоновга келсак, Душанбеда театр ва рассомчилик институтини тугатган, атоқли мусаввир. Шоирлик даво қилмаса-да, назмда яхшигина таъби бор. Бир сўзли, қаттиққўл, ориятли киши. Нурилла ана шундай оила муҳитида, дилгир, кўнглидан бошқа бойлиги бўлмаган инсонлар қуршовида вояга етган ижодкор. У нимага эришган бўлса, болалик ва ўсмирликдаги табиий ҳамда қуйма маънавий пойдевори туфайлидир. Бундай оилавий иқлим ва муҳит Сурхон диёрида айнан Нурилладек ижодкорни етиштириб чиқариши табиий ҳолдир.

... Нурилла қовунни бир бало қилиб эплаб тиликлади-да, патнисга териб қўйиб, мулозамат қилди. Унинг нигоҳида яна қандай кутилмаган саволлар бор деган сўроқ айланарди.

— Сизнинг хориждаги ижод ва фаолиятингизга Россиядаги ҳамкасбларингиз, санъатшунослар қандай муносабатда бўлишган?

— Биласизми, Россиядаги маҳаллий матбуотда мен ҳақимда кўп мақолалар берилган. Лекин унинг кўпчилигини олиб ўқимаганман, бунинг имконияти бўлмаган. Айниқса, “Ваш дом” журналида яхши ёритиб борилган. Россия газета ва журналлари ижодкорлари дунё мамлакатлари билан яхши боғланишган. Ҳамма жойда уларнинг ўз одамлари бор.

— Мусофирлик ижодингизга қандай таъсир қилди, деб ўйлайсиз?

— Бу тақдир ва насиба. Тепадан пастга тушиш осон, лекин пастдан тепага чиқиш қийин. Таъкидламоқчиманки, ҳар инсон пешонасига битилган тақдирни таъбир қилиб бўлмайди. Ижодимга мусаввир бўлишимга, юртма-юрт юришим ижобий таъсир қилди.

— Ноқулай бўлса-да, асарларингиз миқдорини биласизми?

— Икки мингдан ортиқроқ бўлса керак. Кўплари совға қилинган, сотилган, олиб кетилган. Менда ҳатто фотонусхалари ҳам қолмаган. Лекин хурсандман, ахир санъат инсонлар учун яратилади, кашф этилади.

— Нурилла, сиз учун дунёда энг муҳими нима?

— Орият, номус, инсоф, диёнат — шулар бўлсагина инсон бахтли бўлади. Усиз инсон соядек гап. Мен қаерда яшаб, қаерда кўз юммай шу юрт фарзандиман. Исташса-исташмаса ҳатто ашаддий рақиблар ҳам мен ва ижодим ҳақида гап кетса, уни Ватаним билан боғлашга мажбур бўлишади. Нега? Шу тупроқ, замин ниҳолиман, — сочларини чангаллаб жилмаяди, — мана шу гужум, ёки ана у бодом каби... Буни французлар “Леви ди монде” дейишади.

— Энди Венеция таассуротларига қайтсак?

Дунё

Буш АҚШ иқтисодиётини жадаллаштирмоқчи

Жорий йилнинг бошида Президент Буш мамлакат иқтисодиётини ислоҳ қилиш пакетини эълон қилди. Унинг фикрига кўра, бу Америка иқтисодиётининг ўсиши учун муҳим туртки бўлиши керак. Унинг аксарият таклифлари асосан солиқ қийматларини қисқартириш билан боғлиқ. Бир мисол, агар Конгресс Президент таклифларини тасдиқласа, америкаликлар яқин 10 йил ичида 670 миллиард доллар миқдорида солиқ имтиёзларига эга бўлишаркан. Мутахассислар фикрича, Бушнинг бу таклифларига асосан, яқин уч йил давомида мамлакатда 2 миллион янги ишчи ўринлари ташкил этилиши керак.

Америка Қўшма Штатлари шу кунларда охирги 20 йил ичида биринчи бор ўтказилаётган жуда катта иқтисодий ислоҳотлар арафасида турибди. Мазкур ислоҳотлар ўтган асрнинг 80-йилларида президент Рональд Рейган томонидан ўтказилиб, кейинчалик "рейгономика" деб ном олган ислоҳотларни эслатмоқда. Кези келганда шуни айтиш жоизки, иккала ҳолда ҳам ислоҳотлар тепасида халқ томонидан қўллаб-қувватланган консерватор-президентлар турган. Шу билан бирга, уларнинг олиб борган ислоҳотларида бир қанча жиддий фарқли томонлари ҳам бор. Масалан, Рейган корпоротив солиқларни оширган бўлса, Буш уларни камайтирмоқчи. Рейган АҚШ маъмуриятини ислоҳ қилмаган, бироқ Буш охирги 50 йил ичида янгиланмаган маъмуриятни қайта тузиш ишларини бошлаб юборди.

1983 йилга келиб, АҚШ бюджетидаги камомад 208 миллиард долларни ташкил қилган эди. Рейган гуруҳининг иқтисодий ғоялари ҳисобланган "рейгономика"га асосан солиқлар 25% га қисқартирилди ва ҳарбий саноат мажмуасининг юқори технологияли ишлаб чиқариш корхоналарига давлат буюртмалари оширилди. Бундан ташқари, Рейган маблағни мамлакати мудофаасига ажратди. Бу нафақат ҳарбий, балки халқ хўжалигининг турли тармоқларининг тез ривожланишига ҳам ўз таъсирини ўтказди. Бундан ташқари, ҳарбий саноатнинг кенг миқёсда ривожланиши мамлакатда ишсизлик муаммоси камайишига ва фонд бозорларининг жонланишига олиб келди.

Бугунги кунда ҳам ҳарбий масалалар учун ажратиладиган маблағлар Рейган давридагидек рекорд кўрсаткичларга етиб бормоқда. АҚШ Конгресси Бюджет Қўмитасининг (Congressional Budget Office) яқин 15 йил ичида биринчи бор бу харажатларнинг 27% га, ундан ташқари ҳарбий ислоҳотлар ва буюртмалар харажати 38% га кўтарилиши кутилмоқда.

Мавлон ШУКУРЗОДА

GLOBUS
international life

ТОНИ БЛЭР ТЭТЧЕР БЎЛА ОЛАДИМИ?...

Буюк Британия ўз тарихи мобайнида Ер куррасининг улкан ҳудудини забт этган. Инглиз фотиҳларининг юришлари шу қадар кенг миқёс касб этдики, империя ўз ҳудудидан 109 марта катта территорияни босиб олишга муваффақ бўлди. XX асрга келиб, деярли барча инглиз мустамлакалари мустақил давлат мақомига эга бўлди. Бироқ 1704 йилдан Буюк Британиянинг Пиреней ярим оролидаги ер мулки бўлиб қолган Гибралтар ҳукумати ўз суверенитетини талаб қилишга журъат этмади. Сабабки, 5,5 километрли бу ҳудуд бор-йўғи 30 минг аҳолига эга эди, холос. Бунинг устига аҳолининг асосий қисми ҳам инглизлар эди. Лекин Лондоннинг хотиржамлиги узоққа чўзилмади. XX асрнинг 60-йилларига келиб, Британиянинг энг муҳим ҳарбий объекти бўлган Гибралтарга Испания ҳам эгалик даъвосини қила бошлади. Шу вақтдан бошланган можаро эски асрни ортда қолдириб, янги асрда ҳам етиб келди. Бу масала Бирлашган Миллатлар Ташкилоти масъулларини Исроил-Фаластин муаммосидан кам ўйлантирмаяпти. Айни шу сабаб ҳали ҳам Британия ва Испания ҳукуматлари бир-бири билан "қўл учида" муомала қилаяпти. Гибралтар масаласи икки мамлакатнинг очиқ, дўстона муносабатга киришиб кетишига тўсиқ бўлмоқда.

Хўш, аслида Гибралтар кимга тегишли: Буюк Британиягами ёки Испаниягами?

Ҳудуднинг тарихий соҳиби бўлган Испания Британия билан Гибралтор учун кўп бора урушишга мажбур бўлган. Ана шундай курашлардан бирида ҳудудни Англия флоти босиб олган ва унинг империя ихтиёрига ўтиши 1713 йилги Англия-Испания сулҳ шартномаси билан расман тасдиқланган. Ўша вақтдан буён ушбу ҳудуд инглиз ҳукумати ҳомийлигида яшаб келаяпти. Ҳозирда Гибралтар Британия қироличаси тайинлайдиган губернатор томонидан бошқарилади. Губернатор бир вақтнинг ўзида қуролли кучлар бош қўмондони вазифасини ҳам бажаради. Қонун чиқарувчи ҳокимиятни Йиғилиш амалга оширади. Палата аъзоси бўлган 15 депутат аҳоли томонидан 4 йил муддатга сайланади. Спикер (палата раиси) губернатор томонидан тайинланади. Ижроия ҳокимиятини эса Вазирлар Кенгаши амалга оширади.

Гибралтар кўп вақтдан бери испан-инглиз мунозарасига сабаб бўлиб келаётгани бежиз эмас. Чунки ҳудуд географик жойлашуви жиҳатидан муҳим стратегик аҳамиятга эга. У Ўрта ер денгизидан океанга чиқиш ва унга Атлантика томондан кириш йўлини назорат қилиш учун ғоят қулай ҳудуд ҳисобланади. Айни шу сабабли ҳам бор-йўғи 5,5 кв.км. территория икки Европа "гигант"ини бир-бирига душман қилиб қўяёзди. Можаро боиси фақат Гибралтарнинг жуғрофий жиҳатдан қулай жойлашгани билан изоҳлаш нотўғри бўларди. Бунинг асосий сабабларидан яна бири Англиянинг ҳудудлар борасида юритадиган қаттиқ ва кескин сиёсати бўлиши керак. Британия ҳар доим мамлакатга тегишли (ёки алоқадор) ярим қарич ер учун ҳам қаттиқ курашган. Худди юқоридаги каби ихтилоф 1982 йили Англия ва яна бир испанзабон давлат — Аргентина ўртасида кечган эди. Ўша пайтда икки давлат Жанубий Америка қирғоғида жойлашган Фолкленд (Мальвин) ороллари хусусида ўзаро ихтилофда эди. Тарихий нуқтаи назардан у Аргентинага қарашли ҳисобланари. Шунга асосланиб, ҳудуднинг тарихий соҳиблари 1982 йилнинг майида Фолклендга қўшин туширди ва у ерда Аргентина байроғини кўтарди. Бу ҳаракат кўп ўтмай америкаликларнинг шармандали ҳолатга тушиб қолишига сабаб бўлди. Буюк Британиянинг иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий манфаатларини қатъий ҳимоя қилаётган ўша пайтдаги бош вазир Маргарет Тэтчер сарф-харажатларни ўйлаб ўтирмай, оролларга ҳарбий кемалар, денгиз пиёдалари ва аҳаво кучларини жўнатди. "Темир хоним"дан бундай дадилликни кутмаган Аргентина таслим бўлди, тўғрироғи, бунга мажбур этилди. Англия Фолклендни батамом ўз ихтиёрига ўтказиб, у ерда ҳарбий база барпо этди.

Худди Фокленд каби Гибралтарнинг иқтисодий тизими ҳам унинг портлардан иборат экани, хусусан, Англиянинг йирик ҳарбий денгиз базаси эканлиги билан белгиланади. Мамлакат иқтисодига транспорт ва порт катта фойда келтиради. Бундан ташқари, Гибралтар сўлим ва хушҳаво табиати, денгиз бўйидаги оромгоҳлари билан минглаб хориж сайёҳларини ўзига жалб этмоқда. Бу ерга келаётган туристлар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда.

Гибралтар пул бирлиги ҳисобланган фунт стерлинг инглиз фунт стерлинги билан тенг мавқеда юради. Бироқ ҳудудда оғир саноат ривожланмаган, металлургия, энергетика соҳаси деярли мавжуд эмас. Бу ерда бор-йўғи бир неча енгил ва озиқ-овқат, чоғроққина кема таъмирлаш заводи фаолият кўрсатади, холос. Шунга қарамай, Гибралтар халқаро ҳамжамиятни ўзига жалб қилишни қойилмақом уддалаяпти.

БМТ Бош Ассамблеясининг 1966 йилги қарорларига мувофиқ ўтказилган Англия-Испания музокаралари ҳеч қандай ижобий натижа бермади. Ҳатто испан ҳукумати 1977 йилгача Испания ва Гибралтар ўртасидаги телефон алоқасини узиб қўйди. Шу пайтга қадар ўтказилган Ташқи ишлар вазирларининг учрашувлари ҳам самарасиз якун топди. Бунга Англиянинг Испанияга оғир шартлар қўйгани сабаб бўлди. Кейинроқ Гибралтар муаммосини бартараф этиш бўйича музокараларни бошлаш тўғрисида испан-инглиз декларацияси имзоланди. Лондон ҳукумати Испания олдига Гибралтар билан чегараларни очиш талабини қўйди. Орадан бир оз вақт ўтиб, Британия талаби бажарилди ва бу можарони бартараф этиш йўлидаги дастлабки ижобий қадам бўлди.

БМТ мавжуд вазиятни инобатга олиб, ўтган йилнинг ёзида Гибралтарда умумхалқ референдуми ўтказди. Референдумда халқдан Буюк Бртитания ва Испаниядан қайси давлат бошқарувини афзал билишлари сўралди. Умумхалқ овоз беришида қатнашган аҳолининг 88 фоизи Мадрид бошқарувини рад этди ва бу Пиреней ярим ороли ҳукумати учун кўнгилдагидай натижа келтирмади. Шу билан муаммо ўз ечимини топаётгандай эди. Бироқ Испаниянинг Британия билан муросага келиши арафасида Гибралтар борасида Марокаш ва Мадрид ҳукумати ўртасида янги келишмовчилик юзага келди.

Гап шундаки, кутилмаганда Гибралтар бўғозидаги Перенхил (Лайло) оролига бир гуруҳ Марокаш ҳарбийлари туширилди. Работ ва Мадрид келишувига мувофиқ, Перехин икки давлат ўртасидаги бетараф ҳудуд бўлиши зарур эди. Марокашнинг келишувни бузиши Испанияга қаттиқ ботди. Ҳукумат зудлик билан Работдаги элчисини чақиртириб олди ва океан орқали Гибралтар соҳилига испан ҳарбий кемалари келтирилди, яъни минтақада қалтис вазият вужудга келди. Шу сабаб чигал вазиятни бартараф этиш мақсадида Марокаш қироли Муҳаммад VI Испания қироли Хуан Карлосга мурожаат қилди ва расмий учрашувдан кейин аҳвол бир оз ўнглангандай бўлди.

Шу тариқа, ҳали-ҳануз Гибралтар тақдири борасида тўлиқ бир тўхтамга келинганича йўқ. Референдум Буюк Британия фойдасига ҳал бўлса-да, ҳозирча БМТ қатъий хулоса чиқаришга шошилмаяпти. Бундай масалаларни тезкорлик билан ҳал қиладиган инглизларга "ҳукм"нинг кечиктирилаётгани унчалик ёқмайди, албатта. Шу боис айрим доираларда Британия тарихидан ягона аёл бош вазирнинг жасоратини эслаб, "Тони Блэр барибир Тэтчер эмас" қабилидаги киноявли фикрлар ҳам айтилмоқда. Ҳақиқатан ҳам Блэр Тэтчер бўлолмайди ва бунинг ҳожати ҳам йўқ. Чунки Буюк Британия ғалабасига жуда яқин қолди. Аҳолининг деярли 90 фоизи инглиз бошқарувини истаётган бир вазиятда БМТ ҳеч қачон Гибралтарни Испания ихтиёрига ўтказиб юбормаса керак. Яна, ким билади, дейсиз...

С. ЁҚУБОВ

Сабоқ

ҲАЙИТИ АЗАГА АЙЛАНГАН КЕЛИН

Ўтган ҳафта муборак Қурбон ҳайити байрами муносабати билан яқин дўст-биродарларимни зиёрат қилиб юрганимда, бир танишимнинг ранги-қути ўчган ҳолда учратиб қолдим. Ҳайит байрами эмасми, у тўсатдан: "Қурбон ҳайити фақат келинчакларнинг ҳайити эмасА?", дея ачиниб сўради. Мен эса ундаги ачиниш аломати нимада эканлигини тушунолмай: "Ҳайит нафақат келинчаклар, балки жумла мусулмонларнинг улуғ байрами" дея олдим холос. Унинг кайфиятидаги нохушлик сабабини билгим келди. У оғир хўрсинди-да, бўлиб ўтган воқеа ҳақида гапириб берди.

Қайнона келинининг ҳайити учун қудасидан 50 та тоғора, ҳайитнинг учинчи кунида ўғли ва унинг дўстларига катта зиёфат, булар етмаганидек, ўша куни ўғлига дублёнка палто қўйишини айтади. Ҳайитдан 2 кун олдин келин онасининг уйига келиб, аҳволни билмоқчи бўлади. Кўрсаки, онаизор 50 та эмас, 30 та тоғорани тахт қилиб қўйган экан. Қизи кейинги ҳаётини ўйлабми ўз эътирозини билдиради. Она шўрлик эса улардан бошқасига қурби етмаслигини, бўлса шу, бўлмаса бошқа сира иложи йўқлигини (ахир олдида уйланмаган 2 ўғли бор) айтади. Қизи эса хафа бўлиб уйига кетади.

Она барибир она-да, қизининг шу сабаб билан келажакдаги ҳаёти ёмон бўлишини ҳам истамайди. Қудаси эса қаттиқ туриб олган бўлса. Нима қилишини билмай боши қотади. Шу пайт... шу пайт миясига қон қуйилиб инсульт бўлади. 2 кун реанимацияда шифокорлар қўлларидан келган барча чора-тадбирларини қўллайдилар. Бироқ... Афсус ва надоматлар бўлсинки, ҳайит куни уйидан 50 та тоғора чиқиш ўрнига ОНАнинг тобути чиқади.

Икки ой илгари не орзу-умидлар билан қиз узатган 50 ёшли муштипар аёлнинг аянчли тақдирини эшитиб, турган жойимда қотиб қолдим. Хаёлларимни ҳадеганда йиғиштира олмай ўйга чўмардим. Наҳотки, наҳотки баъзилар ҳалиям тушуниб етмаган бўлса. Ахир Қурбон ҳайити байрам-ку, қолаверса у ҳам бир ибодат. Ўша куни ота-оналаримизни ҳурматлаб, уларнинг хайрли дуоларини олишимиз, шифохоналарда ётган беморларни кўриб келишимиз, уларга Аллоҳдан шифо тилашимиз, етим-есир, муҳтожларнинг ҳолидан хабар олиб, кўнгилларини кўтаришимиз, биздан дуо кутаётган марҳумларимизнинг руҳларини Қуръон ўқиб шод этишимиз, аразлашиб қолган яқинларимизнинг ораларини ислоҳ қилишимиз каби ишлар билан шуғулланиш биз мусулмонлар учун бажарилиши лозим бўлган хайрли ва савобли амаллардир. Мана, буларнинг ўрнига "урф-одатлар"га ҳалиям содиқ қолаётганларнинг аҳволи нималарга олиб келишини биргина воқеа сабаб билиб олдик.

Инсоннниг қадрини арзимаган нарсалар ўрнида кўрадиганлар борлигидан, тўғриси хўрлигим келди. Ундайларнинг кўзи қачон очилади? Энг даҳшатлиси шундаки, уларнинг кўзи очилган вақтда...

Зора, бу бошқаларга ҳам сабоқ бўлса...

Лола НАСРУЛЛОҲ

ПАРИЖГАЧА

— Биласизми, Марселда яшаганимда ниҳоят Венецияга боришга фурсат етди. Бу жуда қадимий ва навқирон шаҳар. Бу шаҳар архитектурасини бирор мамлакатда учратмайсиз. Албатта, телевизорда кўргансиз, лекин кинодагидан ҳам мафтункор ва жозибали. У ерда қисқа фурсат яшаб ижод қилдим. Венеция бир қадар тасаввурларимни бойитди, десам ҳам бўлади. Европадан нима олган бўлсам, уни асарларимда акс эттирганман.

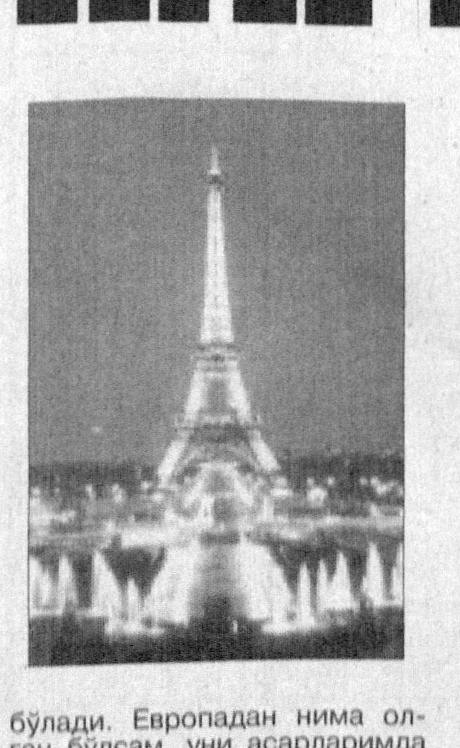

... Маржон қирғоқларида кечган қайноқ ҳаёт Нурилланинг ижодида ўзига хос зина бўлишидан ташқари, қатъиятли ва субутли дўстлар орттиришида ҳам имкон берди. Нурилла галереячи ҳамкасби билан яқиндан танишиб қолди, ҳамкорлик қилди. Ана шундай руҳий ва ижодий яқинлик туфайли Гамбург шаҳрида шахсий кўргазмасини ўтказишини сўраб таклиф қоғози келди. Нурилла буни кутмаганди. Гамбург сафарига, у ерда ташкил этилажак шахсий кўргазмага Францияда туриб астойдил тайёргарлик кўрарди.

ГАМБУРГДАН ЗАРАБОҒГАЧА

Бош омон бўлса, ютуқ ҳам мағлублик ҳам уни четлаб ўтмас экан. Нурилла шахсий кўргазмасини ўтказиш баҳонасида Германиянинг Гамбург шаҳрига келганда ҳамкасблари, немис зиёлилари яхшигина кутиб олишди. Кўргазма муваффақиятли якун топди. Шу баҳонада бир олам таниш-билиш орттирди. Маслакдошлар топди.

— Немислар жуда ҳалол, бир сўзли ва қатъиятли халқ бўлишар экан. Мен Гамбургда олти ойдан кўпроқ яшаб ижод қилдим. Бу нарсага кўргазмадаги мухлисларим ва том маънодаги зиёлиларнинг маслаҳатлари туртки бўлди. Шундай қилиб, ижодим саҳифаларидан Германия манзаралари, Гамбургнинг инжиқроқ ва бетакрор табиати ўрин олди. — У кичкинагина фотоальбомни олиб секин варақларкан, эҳтимол, қалбидан бегона юртларда зирқираб ўтган оғриқларни эслагандир. Шундан сўнг Нурилла Санкт-Петербург бадиий академиясига қайтиб келаркан, бу ердаги ижодий муҳитга йиллар қандайдир ўз нуқсини қолдирган экан. Санкт-Петербургда, Москвада дўстларининг ёрдамида кўргазмалар уюштирди. Мухлисларнинг илиқ фикри ва мулоҳазаларини эшитди. Лекин муҳитда қандайдир ғубор борлигини англади...

— Биласизми, кейинги пайтда шовинизм кучайиб кетди. Мен уларнинг нонини яримта қиладигандек, ҳатто сенга бу ерда нима бор, деган шаъмани қайсидир йўл билан юзимга айтишдан тойишмади. Айтилмаганда ҳам бу тазйиқни дил-дилимдан ҳис қилардим, — дейди Нурилла оғир сўниш олиб. Ўтган йили отамнинг қазо қилгани ҳақидаги хабарни эшитиб Ўзбекистонга қараб учгим келди. Падари бузрукворим менинг фарзандларимни эркалатиб, кўтара олмай оламдан ўтди. Яна бир гапки ўзга юртда шоҳ бўлгандан, ўз юртингда гадо бўл экан. Бу менинг йигирма йиллик мусофирликдан сўнгги хулосам. Шундай қилиб, ўзга юртлардан кўнгил қайтди, ҳаёт сафари қариди, мени соғинч ва меҳр қанчалик ижодий улғайтирган бўлса, шунчалик жисмоний адои тамом қилганди.

* * *

Бир куни шерободлик дўстим, Ўзбекистон халқ устаси Қудрат Асрор қўнғироқ қилиб қолди. "Бир Шерободга келинг, келганда ҳам ҳафта, ўн кунлик бўлиб келинг. Сизни бир франциялик ажойиб мусаввир билан таништираман". "Мен унинг тилига тушунмасам, таржимон орқали суҳбатлашишни жиним ёқтирмайди", — дедим. Ниҳоят у қистаб қўймади. Сўз орасида "ҳамма тилни билади, у томондан кўнглингиз тўқ бўлсин", деди. Дўстимнинг сўзини ерда қолдирмай вақт топиб Шерободга бордим. Кечки кузак пайти. Қудрат Асрор ҳам ваъдалашгандай келиб қолди. Эгнида жинси шим, қора костюм кийган бошида дўппи, сочлари ўсиб кетган, кўзлари ўта теран ва зийрак бир киши. Туман ҳокими бугунча қабул қилолмайман, дебди. Негадир ана шу жавобдан қувониб кетдим. Ёнимдаги дўстим "кўнглимдагидай бўлди-да" деб хитоб қилди. Биз ташқарига чиқдик. Катта кўчага етганимизда Қудрат Асрор ёнидаги кишини қисқа ва лўнда қилиб таништирди: "Франциялик мусаввир!"

Ярим кун кўча, хиёбон айландик, олди-қочди суҳбатлар қурдик. Лекин ижод, меҳмон ҳақида мавзуни буриш мавриди келмаган эди. Қудрат Асрор бехосдан уйига таклиф қилиб, йўлни қисқартириш учун ғалати ҳикоя бошлади. "Шоир, хамир қорган, сигир соққан, ўчоқда чой қайнатиб овқат пиширган, тандирда нон ёпган ёзувчини ёки мусаввирни кўрганмисиз? Азбаройи кўрмаган бўлсангиз худди мана шундай нусха ёнингиздаги хорижлик жаноб бўладилар" деди. У атайин хорижлик сўзига урғу берганидан меҳмон тажанг бўларди.

— Биласизми, Қудрат акам бу гапни кулиб айтдилар. Лекин кўп жойларда мени "хорижлик-бегона" деб айтишганини эшитиб яшин урган ҳовлидек кунпая-кун бўлганман.

Биз йўлдан қовун олдик. Қудратнинг торгина ҳовлисидаги тапчанда эртани кеч қилиб суҳбатлашадиган бўлдик. Энди учаламиз ҳам гўё туғилгандан буён бир-биримизни биладигандек эдик. Шунда у: "Мени кечирасизлар-у, рассомга, шоирга паспорт эмас, инсонлик гувоҳномаси берилиши керак. Ахир улар фақат эзгулик билан яшайдилар. Рассом деҳқоннинг ишини қила олади, лекин деҳқон рассомнинг ишини қила олмайди. Деҳқонни айблаётганим йўқ. Биринчи навбатда нон керак. Худо хоҳласа, яхши ниятларим бор. Биринчи навбатда Ватанимиз маданияти ва санъатини кўтариб, оламга кўз-кўз қилиш керак. Шеробод санъат мактабини дунёга олиб чиққан ижодкорлар кўп..." — деди номаълум нуқтага тикилиб.

— Сен айтмоқчи бўлган фикрингдан узоқлашиб кетаяпсан, — деди Қудрат Асрор Нуриллага қараб.

— Ўз асарларингиз ҳақида ўзингиз гапиришингизга тўғри келса, нималар дея олардингиз?

— Асарларим — менинг болаларим, эҳтиросларим, ҳаяжонларим. Яхши кўрган фарзандларим жуда кўп. "Онам портрети", "Тегирмон", "Орзу", "Кўпкари", "Сурхон гуллари"... Уларни яна айтиш мумкин. Афсус, ўзимга ёқадиган фарзандларимнинг ҳам фотонусхалари ҳатто қолмаган. Олдин айтганимдек, мен бунга афсусланмайман. Санъат ҳам, санъаткор ҳам халқники.

— Мана, Ўзбекистонга, она қишлоғингиз Зарабоғга қайтиб келдингиз. Асарларингизни олиб келиш имконини қилолдингизми?

— Озгина олиб келганман. Лекин мени улар қаерда, қай ҳолатда "яшаши" қизиқтирмайди.

— Эндиги ниятлар, режалар қандай бўлаяпти?

— Худодан тилагим ва ниятим онажоним соғ-омон бўлсинлар. Шундан сўнг ҳамма ишга қўл урсанг арзийди. Мен бир ижодхона қуриб, қишлоқда яшашга қарор қилганман, деганимда унинг замирида кўп ниятлар, режалар ётади. Уйланиш вақти ҳам етганга ўхшайди. Бир оқила қизга уйлансам, фарзанд кўрсам...

Ўзимдаги руҳий тўсиқларни енгиб ижод қилишга қурбим етади. Бир кунлик дунё ўтади. Лекин бир кунлик дунё ҳикматларга кўмилган, унинг поёнига етишга умр етмайди.

— Нурилла, бўладиган гапсўзларга эътибор бермаслик керак, — дейди Қудрат Асрор.

— Албатта. Санъат, ижод майда гапни кўтармайди. У нарса асарни ҳам, ижодкорни ҳам хароб қилади.

Тўғриси, майда гапни эшитишга ва ўйланишга вақт йўқ.

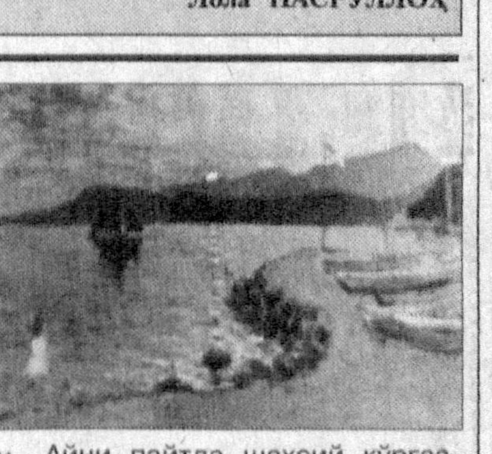

Айни пайтда шахсий кўргазмам Москвада бўлаяпти. Лондон шаҳрида 25 та пейзаж ва портретим намойиш этилаяпти. Ижодкор учун энг муҳими мана шу нарсалар. Яқинда Лондондан хат олдим. Улар мени кўрган бўлишмаса-да, асарларим туфайли Лондонга таклиф қилишибди. Агар имконим етса, бориш ниятим ҳам бор.

Яқинда дўстимдан қизиқ гапни эшитиб қолдим. Нурилла Сурхон воҳасига, Шерободга мослашиш учун отасидан қолган ҳовлида роса тер тўкиб меҳнат қилаётган эмиш. Ичишни ташлабди, рўза тутибди. Қишлоқдошлари устидан кулишгандай йигирма йил чиғириқдан нарида яшаган одам рўза тутишнинг уддасидан чиқармиди, дейишган экан. Бинойидек адо этганлигини кўриб, шерободликлар тан беришибди.

Битикларга нуқта қўйиш олдидан суҳбатни магнит тасмасида яна бир тингладим. Шунда Нурилланинг паст овозда айтган сўзлари қулоғим тагида узоқ вақт жаранглаб турди. "Европани кезиб топганим ва эришганим кўп. Йўқотганим ҳам улардан кам эмас. Энг асосийси Ватанни, онани, туғилган қишлоқни, тупроқни, шу замин одамларини қандай севишни, ардоқлашни ўргандим!"

... Шерободнинг чекка бир Зарабоғ деган қишлоғида ўзининг ижоди ва илҳоми билан Европани лол қолдирган ҳокисор мусаввир яшайди. Яна шуки, дунёдаги барча катта ва пайраҳа йўллар бемалол сизни Зарабоғга олиб боради...

Сафар ОМОН,
"Ҳуррият" мухбири

Ҳимоя

«КАЛЛАКЛАНГАН» ЖИНОЯТ ИШИ

Маҳкум суднинг хатоси билан 10 йиллик жазони ...11 йилда ўтайдиган бўлди

Оиласининг бошига кутилмаган офат қаердан ёпирилганини Ҳасан ака ҳалиям билолмай юрибди: Якка-ю ёлғиз ўғли порахўрликда айбланиб, 10 йилга қамалиши кутилмаган зарба бўлди. Аммо ўзи ҳам бир вақтлар терговчи бўлиб ишлаган эмасми, Ҳасан ака ҳамма жойда бўлгани сингари бу ишда ҳам қандайдир хатоликка йўл қўйилган, деб билди. Шу боис ўғлининг ҳимоясига ўзи бел боғлади. Энг аввало вилоят прокуратурасига мурожаат қилди. Сўнгра ўғлининг тақдирини ўз аралашуви билан ўзгартириши мумкин бўлган барча маҳкамаларга бирма-бир бош суқа бошлади...

Бу орада тергов якунланиб, ўғлининг иши судга оширилди...

2002 йил апрел-май ойида жиноят ишлари бўйича Самарқанд вилоят судининг судлов ҳайъати Абдиназаров Ҳикматулла Ҳасанович устидан қўзғатилган жиноят ишини кўриб чиқди.

Ҳикматулла 2001 йил июл ойидан Нуробод туман прокуратураси ҳузуридаги солиққа оид жиноятларга қарши курашиш бўлими бошлиғи лавозимида ишлаб келган. Масъул мансабдор шахс бўлатуриб, мансаб ваколатини суиистеъмол қилиб, шу бўлимнинг **инспектори Элбоев Ҳусниддин Нурмаматович билан олдиндан тил бириктириб,** хизмат мавқеидан фойдаланиб, фуқаро Мирзаев Улуғбекнинг манфаатларини кўзлаб, унга нисбатан жиноят ишини қўзғатмаслик эвазига таъмагирлик йўли билан шахсан ўзи пора олиш ва жиноятни яшириш хатти-ҳаракатлари билан давлат ва фуқароларнинг қонун билан қўриқланадиган манфаатларига жиддий зарар етказиш жиноятларини содир этишда, айбланади у.

... Ҳаммаси фуқаро Улуғбек Мирзаев ўзининг "Жигули" автомашинасида 430 литр — дизель ёқилғисини олиб кетаётганида Нуробод—Каттақўрғон йўлида ушланганидан бошланди. Уни Ҳикматулло бошчилигида Ҳусниддин Элбоев ва суриштирувчи Мурод Раҳимовлар ушлашди. Бу воқеа 2001 йил 13 декабрда содир бўлган. Эртасига У.Мирзаевга нисбатан "Ўзбекистон Республикаси маъмурий жавобгарлик тўғрисида" кодексининг 164-моддасининг 2-қисми билан маъмурий иш қўзғатилиб, Нуробод туман судига юборилди.

Ўғли қўлга тушганидан безовталаниб қолган фуқаро Ражаб Мирзаев қандай қилиб бўлса ҳам жигарбандини жавобгарликдан қутқариб қолиш йўлларини излай бошлади. Ўша йилнинг декабр ойи кунларининг бирида Ҳикматулла ишлайдиган идорада Ражаб Мирзаев билан Ҳусниддин Элбоев ўртасида махфий суҳбат, музокара бўлиб ўтди. Ушбу суҳбат Ҳ.Элбоев учун махфий туюлса-да, аслида Р.Мирзаевга тегишли идора томонидан берилган диктофонга ёзиб олинди. 21 декабр куни диктофонга ёзиб олинган суҳбат қоғозга кўчирилиб, 8 бетдан иборат баённома тузилди.

2001 йилнинг 20 декабр куни Самарқанд вилоят прокуратурасининг алоҳида муҳим ишлар бўйича терговчиси Салим Шомуродов бошлиқ гуруҳ ишга киришади. Шундан кейинги воқеалар баёнини ўқиб, ҳайратдан ёқа ушлайсиз. Яъни, судда гувоҳлик беришларича, гуруҳ аъзолари бинога киришганида Ҳ.Абдуназаров Р.Мирзаевдан 150 минг сўмни олгач, аризачини ураётганлигига гувоҳ бўлишганмиш. Шунинг учун куч ишлатишга мажбур бўлишган эмиш...

Энди суд-тиббиёт экспертизасининг хулосасини эшитинг: "Абдуназаровнинг баданида, яъни чап қўлининг кафт, ўнг қўлнинг II бармоқ, чап кўз ости соҳаларида шилинмалар, чап кўз склерасига қон қуюлиши, чап кўз атрофида қонталашиш каби жароҳатлар мавжуд бўлиб, улар тўмтоқ жисмлар таъсирида етказилган..."

Хуллас, гуруҳ Ҳ.Абдуназаровни ана шу аҳволда ҳибсга олдилар. Аслида-чи? (Гувоҳ Бахтиёр Қувондиқов судда 2001 йил 20 декабр куни Мирзаев Ражаб Абдуназаровга қандайдир пулни бермоқчи эканлигини, Ҳ.Абдуназаров эса унга "пулингни бола-чақангга ишлат, сиздан ҳеч қачон пул сўрамаганман ва сўрамайман ҳам", деб гапирганлигини эшитганлигини баён қилди. Судда сўроқ қилинган гуруҳ аъзолари эса Ҳикматулла Абдуназаровни кабинетига кирганларида, у Мирзаевни уриб, ҳақоратлаганликларини кўрганликларини, қочишга ҳаракат қилганида куч ишлатганликларини айтишди.

Суд мажлисида сўралган Р.Мирзаев эса 20 декабр куни Ҳ.Абдуназаров олдига кирганида, Ҳикматулла уни ҳақорат қилмаганини, **урмаганлиги ҳақида кўрсатма берди.**

Гувоҳлар бераётган кўрсатмаларининг бир-бирига зидлиги ҳам майли, дастлабки тергов материаллари ва баённомалардаги бир-бирига мувофиқ келмайдиган ҳолатларни кўриб, суднинг ҳам боши қотди.

Гувоҳ Р.Мирзаев пора пулини судланувчи Ҳ.Абдуназаровнинг хонасида берганини кўрсатади. **Махсус гуруҳ томонидан тузилган баённомада ёзилишича пора пуллари судланувчининг** хизмат хонасидан эмас, қабулхонада сочилган ҳолда **топилган. (?!)**

2001 йил 19 декабрдаги баённомага мувофиқ МХХнинг вилоят бошқармаси ҳисобхонасидан 150 минг сўм олиниб, унга кимёвий ишлов берилган. Шу баённомадаям мазкур пуллар санаб чиқилганда 150 минг эмас, 120 минг сўмлиги аниқланган. Қолган 30 минг сўм қаерга кетди — ҳеч ким билмайди.

Айблов хулосасида судланувчи пора олиш жиноятини инспектор Ҳусниддин Элбоев билан олдиндан тил бириктириб содир этган деб кўрсатилган. Аммо терговчи негадир жиноят ишининг Ҳ.Элбоевга тегишли қисмини алоҳида иш юритувга ажратган: (?) Эмишки, 2002 йил 17 мартда у юрак касаллиги билан Нуробод туман марказий шифохонасига ётқизилганлиги сабабли, иш бўйича етарли асослар ва далиллар тўпланганлигига қарамасдан, айблаш масаласини соғайгунга қадар судга оид тиббиёт экспертизаси ўтказилгандан сўнг ҳал қилиш мақсадга мувофиқ экан, терговчи фикрича... Терговнинг таъкидлашича, бу ҳолат Ҳ.Абдуназаровга нисбатан жиноят ишини кўриб чиқишга таъсир қилмас эмиш.

Шунга қарамай, Ҳ.Элбоевнинг касаллиги тўғрисида терговчи ўз қарорида ҳеч қандай тиббий ҳужжат илова қилмаган. Иш ҳолатларидан Ҳ.Элбоев жиноятнинг содир бўлишига фаол иштирокчи бўлганлиги ойдинлашди. Буни сўроқ қилинган гувоҳлар Ражаб ва Улуғбек Мирзаевлар ҳам суд мажлисида тўлиқ тасдиқлашди. Суд мажлисида шунингдек, Ҳ.Элбоев ва Р.Мирзаевлар ўрталаридаги магнит ёзувини қўйиб эшиттирилганида, Р.Мирзаевдан пора беришни айнан Ҳ.Элбоев сўрагани аниқланди. Ана шу сўзлашув давомида у порани Ҳ.Абдуназаровга бериш тўғрисида гап юритмаган.

Табиийки, ана шундай ҳолатда айбланаётган Ҳ.Абдуназаров зиммасига қўйилаётган айбловларни кескин рад этди. Порани эса гуруҳ аъзолари уриб карахт қилиб қўйгач, чўнтаги ва пальтоси ичига солиб, ушлашганини билдирди. Чунки 13 декабрдаёқ У.Мирзаевнинг отаси Ражаб Мирзаев ўғлига ёрдам қилади деб ўйлаб 300 000 сўм олиб келгани-ю, у олишни рад этгач, жаҳл билан стол устига отиб юборган, уни тинчлантиришгач, пулни машинасига олиб бориб қўйган. Бунга Ҳ.Элбоев, М.Раҳимов ва икки нафар холислар гувоҳ бўлишган.

Хуллас, Ҳ.Абдуназаров бу иш туҳмат билан уюштирилаётганини айтиб, ўзининг мутлақо айбсизлигини баён қилди. Бунгача, яъни судгача у 5 ойдан кўпроқ вақт ҳибсда сақлаб келинди.

Ушбу жиноят ишини бир ой давомида кўриб чиққан Самарқанд вилоят жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонларнинг кўрсатма ва важларини тинглаб, тергов материалларини ўрганиб, на оқлов ҳукми, на айблов ҳукмини чиқаришга асос топа олмади.

Суд жиноят ишининг Ҳ.Элбоевга тегишли қисмини алоҳида иш юритувга ажратиш шунингдек, суриштирувчи Раҳимов Мурожон Каршиевичга нисбатан жиноят ишни тугатиш тўғрисидаги терговчи қарорларини бекор қилиш... ва ишларни бирлаштириб, қўшимча терговга юборилиши ҳақида ажрим чиқарди. Шунингдек, ажримда Р.Мирзаевнинг Ҳ.Абдуназаровга 300 000 сўм миқдорида пора беришга урингани тергов томонидан эътиборсиз қолдирилгани алоҳида кўрсатиб ўтилди.

Суд эса ҳукм эмас, ажрим чиқарганини Самарқанд вилоят прокуратураси олқишлар билан қарши олмади, албатта. Шу боис ҳам прокурор ўринбосари И.Холбеков ушбу ажримга зудликда протест киритди. Аммо негадир жиноят иши Олий суд томонидан чақириб олиниб, аппеляция тартибида кўриш учун жиноят ишлари бўйича Навоий вилоят судига юборилди. Суднинг 2002 йилдаги 11 июндаги ажрими билан протест қаноатлантирилди. Ҳолбуки, жиноят иши бўйича қўшимча тергов ўтказилиб, Самарқанд вилоят судида кўриш учун ҳеч бир тўсиқ йўқ эди. Қизиғики, кейинчалик Навоий вилоят суди айни шу жиноят ишини биринчи инстанция сифатида кўриб чиқди. Прокуратура билан фикри бир жойдан чиққан навоийлик судья 2002 йил 5 июлда Ҳ.Абдуназаровни ЖКнинг 205-моддасининг, 2-қисми "в" банди, 210-моддаси 3-қисмининг "б" банди билан айбдор топиб, 10 йил, иккаласи бирлаштирилиб 10 йил 6 ойга озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинлади.

Ушбу ҳукм юзасидан Навоий вилоят прокуратураси аппеляция протести билдирди. Ҳимоячилар аппеляция шикоятлари ёзишди.

Судлов ҳайъати ушбу протест ва шикоятни қисман қаноатлантирди.

Яъни, Абдуназаров Ҳикматулла Ҳасановичдан 205-модданинг 2-қисмидаги "в" бандидаги айблов олиб ташланди. Яъни у хизмат вазифасини суиистеъмол қилмаганлиги тан олинди. Аммо пора олганлиги ҳақида айблов кучида қолиб, ўн йил озодликдан маҳрум қилинди.

Бир жиноят иши қисқача тафсилотлари мана шундан иборат. Ушбу мақолани тайёрлаш давомида, суд материаллари, ажримлар билан танишаётиб, беихтиёр, "эҳ аттанг, одамлар тақдири кимларнинг қўлида-я" деб юбордик. Мана, ўзингиз ҳам ўқиб кўринг.

Навоий вилоят судининг аппеляция судлов ҳайъатининг 2-1-97 рақамли ажримида "... жазони ўташ муддати 20.12.2002 йилдан бошлаб ҳисобланиши" кўрсатилган. Ушбу жумлани қандай тушунишни билмай қолдик. Ҳ.Абдуназаровнинг ярим йилдан кўпроқ судсиз ҳибсда ўтиргани етмагандай, белгиланган жазо бир йил ўтгач, ҳисобланар экан-да... Одамнинг тақдирига бир имзо билан чизиқ тортиш шунчалар осонми?!

О. ҲАМРОЕВ,
журналист

Пародиялар

СУПЕРСУРАТ

? - ўттизинчи йиллар сурати,
? — эллигинчи йиллар сурати,
? — саксонинчи йиллар сурати...
Энди Сиз айтинг
Яна ненинг суратидир ул?

Берди РАҲМАТнинг «Сурат» шеъридан

? — деҳқоннинг ўроғин сурати,
? — жавобнинг сўроғин сурати,
? — бошлиқнинг қулоғин сурати,
Энди Сиз айтинг,
Яна ненинг суратидир ул?

? — фойдаси анча салтанатга,
? — илгак бу, асосиз баландга,
? — рости гап, ёпишар талантга,
Энди Сиз айтин,
Яна ненинг суратидир ул?

? — нимадир кийганинг сурати,
? — нимадир еганнинг сурати,
? — нимадир деганнинг сурати,
Энди Сиз айтинг,
Яна ненинг суратидир ул?

? — гўзал санамнинг юзидаги ҳол,
? — жавобсиз севгига ягона тимсол,
? — парти кетиб шарти қолган чол,
Энди Сиз айтинг,
Яна ненинг суратидир ул?

КЎРИНМАЙСАН

Сени излаб пушаймонман,
Оҳ, кимларни учратдим.

Усмон БЕКнинг "Пушаймонлик" шеъридан.

Сув камайса тош кўринади,
Соч тўкилса бош кўринади,
Ювиш деса ош кўринади,
Излаганим, сен кўринмайсан

Елинлар бор, кана кўринар,
Кўйлаклар бор, тана кўринар,
Баъзи жойлар чала кўринар,
Излаганим, сен кўринмайсан

Кўпроқ есам эт кўринади,
Кўпроқ десам бет кўринади,
Калта кийсам кет кўринади,
Излаганим, сен кўринмайсан...

«САДОҚАТ»

Хиёнат қил десанг — қилурман,
Жиноят қил десанг — қилурман.

М.БОБОЕВнинг "Хиёнат қил десанг..."шеъридан.

Кув, десанг қуваман,
Юв, десанг юваман.
Қонун менга гапларинг,
Бўғ, десанг бўғаман,
Чўзил, десанг чўзилай,
Узил, десанг узилай,
Рухсат берсанг жонгинам,
Бошқага ҳам сузилай.

ХОМТАЪМА

Қани энди, сочинг бўлсам,
Белларингда тўлғанар эдим.

Сувон СОҚИЙнинг "Илтижо" шеъридан.

Қани эди кўзинг бўлсам,
Сузар эдим саҳал бежо.
Кераги ҳам бўлмас эди,
На таввало на илтижо.

Ақлинг бўлсам кошки эди,
Хаёлингни бузар эдим.
Ундоқ - бундоқ қиламан деб,
Кўп режалар тузар эдим.

Лабинг бўлсам мабодо мен,
Ўпар эдим чўлпиллатиб.
Роса завққа тўлар эдим,
Елкамни хўп қилпиллатиб.

Қўшнинг бўлсам ашъоримни,
Ўқитардим чақиртириб.
Шеърни ёзган "шўх" шоирнинг,
Чўз қулоғин бақиртириб!

БЕУСУЛ

Ёки сув
ёки сувдаги жароҳат
ёки сувга чўкиб кетган туйғулар
ёки денгизнинг денгиз ҳақидаги ўйи
ёки бармоқ изи қўл остидаги

Гўзал БЕГИМнинг "Ёки" шеъридан

Ёки дами йўқ коптoк
ёки шунчаки тап-тап
ёки ортидан чоп-чоп...

Ёки ёпиқ эшикдир
ёки таги тешикдир
ёки сичқон мушукдир

Ёки таклиф ўртага
ёки англаш эртага
ёки ёзган жўрттага

Ёки пайпоқмас чулки
ёки бўримас тулки
ёки буям бир кулги

Ёки дарди бор касал
ёки янгича ғазал
ёки ким билсин, масал

Ёки бу энг зўр баён
ёки ҳозир шундоқ, боқсанг қаён
ёки ҳарқалай ёзганга аён

Ёки ўнг эмас чап-ку бу
ёки қуп-қуруқ гап-ку бу
ёки янги усул, лоф-ку бу.

Абдураззоқ ОБРЎЙ

Кўргазма

Акмал Нурнинг "Қурбонлик", Мухторжон Исохоновнинг "Ой тутилганда", Аслиддин Исаевнинг "Можаро", Ориф Муиновнинг "Тумор" картиналари ва ўнг томондаги Журат Раҳмоннинг "Учлик" (кўр, кар, гунглар), Махсуд Тохтаевнинг "Ғурумсаройдан бошланган саёҳат" триптихи ва М.Бородинанинг "Қафас" композициялари ўртадаги асар ғоясини узвий тўлдириб боради. Кўргазманинг чиқиш жойига ўрнатилган картина эса томошабинни ёруғлик сари бошлайди.

«СЕЙСМОГРАФ»

Ўзбек маданияти ва санъатини қўллаб-қувватлаш Швецария ҳамкорлик тизими томонидан шу кунларда Ўзбекистон Бадиий академияси кўргазмалар залида "Сейсмограф" номли тасвирий санъат кўргазмаси ўтказилмоқда. Унда юртимиз мўйқалам соҳибларининг 1985-1995 йилларда чизилган ижод намуналари жой олган бўлиб, халқимизнинг авторитар тузум асоратларидан ёруғликка чиқиш туғёнлари "ҳикоя" қилинади. Кўргазма марказида моҳир рассом В.Криловнинг "Садо" деб аталган иккилик асари акс топган, иккинчи қисмда ўша тузумдан мерос қолган, унинг кўр-кўрона таълимоти таъсирида шаклланган халойиққа термилиб турган "раҳнамо"нинг сиймоси ёритилган. Асар ана шундай тарзда ўша йиллардаги мураккаб вазиятни, халқ орасидаги ўтмишга нафрат ва келажакка бўлган орзу-умидларни ҳаққоний акс эттирган. Ушбу асардан чапда жойлашган

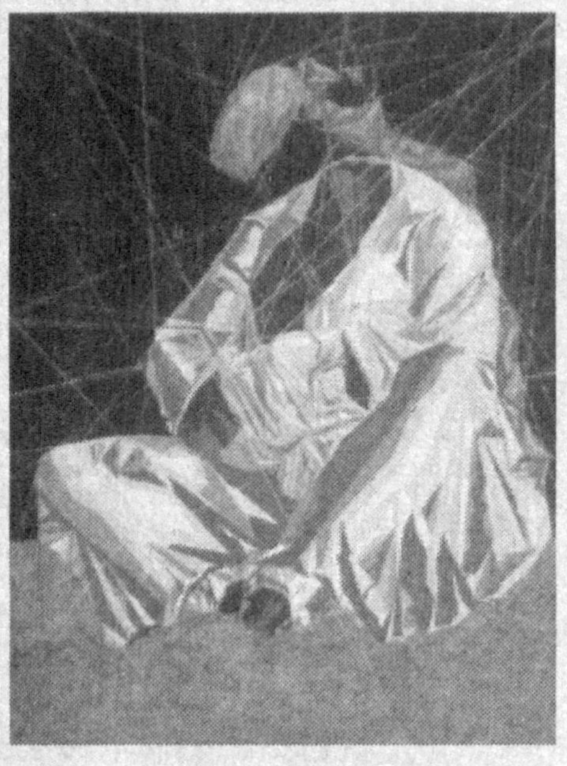

Кўргазма тасвирий санъат ихлосмандларида катта таассурот қолдирмоқда. Шунинг учун бўлса керак, улар кўргазма ташкилотчилари — Швецария ҳамкорлик тизими, Швецариянинг Ўзбекистондаги элчихонаси, Ўзбекистон Бадиий академияси жамоасига ташаккур билдириб, янги лойиҳаларни амалга оширишларида муваффақиятлар тилайди.

Ҳамид АБДУРАЙИМОВ

Қилмиш

ТУНГИ ЧИНҚИРИҚ

Ёзнинг салқин оқшоми эди. Тошкент-Сирдарё электронпоезди манзилга тобора яқинлашмоқда. Йўл ёқасидаги симёғоч ва дарахтлар тизилиб ортда қолмоқда. Тошкентдан бозор-ўчар қилиб қайтаётган йўловчилар кун бўйи югур-югурдан чарчаган шекилли, баъзиларининг кўзлари илинаёзган. Поезднинг кучли сигналидан ҳамма бирдан сергак тортди. Саноқли дақиқалардан сўнг поезд ғийқиллаб тўхтади. — Ҳаммаси тамом, — деди машинист А.Тўрақулов. — Поезд бир йўловчини босиб кетганди. Электропоезд кабинасидан тушаркин, машинист зудлик билан яқиндаги Янгийўл бекатига юз берган воқеа ҳақида хабар бергани шошилди.

Марҳум Янгийўл шаҳрига суд тиббий экспертизадан ўтказиш учун жўнатилди. Мутахассислар марҳум 13 марта пичоқ уриб ўлдирилганлиги ҳақидаги хулосани беришди.

* * *

"Жанубий вокзал"да ўғлини кўрган Ҳайдарали ака ҳайрон қолди.

— Ишга бормай, нимага дайдиб юрибсан?

— Ота, иш оғирлик қилди. Бошқа иш топмоқчиман. Бунинг устига маоши ҳам кам.

— Ҳозирги даврда отнинг калласидек маошни қаердан топасан?

— Ўзингиз биласиз, ота, маошим ишга бориб келиш ва тушлик учун ҳам етмаяпти. Рўзғор тебратишга-ку...

Фарҳоднинг юзлари тирналганини кўрган Ҳайдарали аканинг кайфияти бузилди. У ўғлининг кўп ичишини яхши биларди.

— Яна бир касофат ишни бошламадингми? — деди жиддий оҳангда.

— Йўқ. Кеча ўртоқлар билан сал ёқалашиб қолдик.

Отанинг асаби яна бузилди.

— "Ўтириб келиб" ҳам кўзинг очилмади сен боланинг. Уйлансанг, босилиб қоларсан, дегандим. Бироқ одам бўлмадинг. Мени ўйламасанг ҳам, оилангни ўйласанг-чи? Қизинг бор, йўлингга кўз тикадиган. Сендан хотинингнинг умидлари катта. Ҳовли-жой қилсак, дейди бечора. Сен эса...

Ота ўғлига ана шундай насиҳат қилиб турганда катта ўғли Фахриддин ҳовлиқиб келиб қолди.

— Фарҳод, сени бир гуруҳ милиция ходимлари қидириб келди. Тинчликми, биров билан жанжаллашмаганмидинг кеча?

— Йўқ.

Бу хабарни эшитган Фарҳоднинг ранги оқариб кетди. Кўз олдида кечаги мудҳиш воқеа намоён бўлди. Ўзича пичирлади: "Ҳаммасини билишибди".

* * *

... Фарҳод ўша куни уйидагиларга: "Ишга кетаяпман. Эртароқ қайтишга ҳаракат қиламан", — деди. Хотинидан пул олиб уйдан чиқиб кетди. Катта йўлга чиққанида ароқ кўтарган кишини кўриб, ўзича унга ҳавас қилди. "Уйига бориб мазза қилса керак!".

Ҳавас уни дўкон томон етаклади. Икки шиша вино олиб, Янгийўлдаги ғишт заводига бориш учун йўлга отланди. Ўзича ўйлади: "Зора у ерда эски улфатларни учратсам, бир мазза қилардик". Йўналиш бўйича қатнайдиган таксидан тушиши биланоқ бир йўловчига дуч келди. Фарҳоднинг виносини кўрган одам:

— Ука, улфат кўринасан. Бир эримайсанми? — деди.

— Стакан топсангиз. Бир дардлашардик.

Сўнг икки улфат танишишди.

— Менинг исмим Абдуғани.

— Меники Фарҳод.

Гап гапга қовушди. Суҳбат нарх-наводан тортиб дўстликкача бориб етди. Бир дона стакан билан газакни олган икки улфат автобус бекатининг орқа томонига ўтишди. Яна суҳбат авж олди. Шу орада Сирдарё-Тошкент электропоезди ҳам ўтиб қолди. Бунга улар эътибор ҳам беришмади. Иккинчи шиша бўшашига озгина қолганда Абдуғанининг феъли айниди.

— Сен мени ким деб ўйлаяпсан? Икки шиша винонгни миннат қилаяпсанми? — деб чўнтагидаги пулни кўрсатди.

— Гап винода эмас. Ичаман десанг яна олиб келишим мумкин, — мағрурланди Фарҳод.

— Пулинг билан мақтанма, — деди-ю Абдуғани Фарҳоднинг юзига мушт туширди. Ҳақиқий жанг шундан сўнг бошланди. Фарҳод ҳам улфатини аяб ўтирмади. Рақибига кучи етмаслигини сезган Абдуғани ёнидаги пичоғини ялонғочлади. Ёши бир жойга бориб қолган Абдуғани қўлида пичоғи бўлишига қарамасдан вино кайфидан ўзини тутиб тура олмасди. Фарҳод эса бир ҳамла билан рақибининг қўлидаги пичоқни олди-ю, унинг тўғри келган жойига ура бошлади. Кўп ўтмай қонга беланган Абдуғани тинчиб қолди. Фарҳод қотилликнинг изини йўқотиш учун марҳумни унча узоқ бўлмаган поезд йўлидан судраб ўтиб чуқурга ташлаб юбормоқчи бўлди.

У мурдани судраб темир йўлдан ўтказмоқчи бўлганида Абдуғанининг кийими рельснинг бир жойига илиниб қолди. Фарҳод ҳарчанд уринмасин, мурдани жойидан силжита олмади. Шу пайт кучли сигнал билан зулматни ёриб Тошкент-Сирдарё электропоезди келарди. Фарҳод мурдани ташлади-ю бекат томон чопиб кетди. Кўп ўтмай поезднинг чинқириб тўхтагани эшитилди.

* * *

Яқинда Фарҳод Асқаровнинг бу қилмиши жиноят ишлари бўйича Тошкент вилояти судида кўриб чиқилиб, у 18 йилга озодликдан маҳрум қилинди.

Фурқат ХАЛИЛОВ,
Тошкент транспорт прокуратурасининг терговчиси

ИШОНМАСАНГИЗ... ЎҚИБ КЎРИНГ!

Журналистлар, матбуотчилар ва ноширларнинг ягона касб журнали — "Ўзбекистон матбуоти"нинг янги сони тандирдан узилди.

Севимли журналимиз саҳифаларида бир-биридан қизиқарли мақолалар талайгина. Хусусан, А.Эгамназаровнинг Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги қошидаги Оммавий ахборот воситалари мониторинги ва уларни лицензиялаш маркази раҳбари, юридик фанлари номзоди Бобоқул Тошев билан қилган суҳбатидан қуйидаги фикрлар ўрин олган: "Ҳозирги талаб шундайки, матбуот ходими нимани ёзса ёзсин, фақат қонунга итоат этсин. Бугунги оммавий ахборот воситасининг ходими ниҳоятда билимдон, сиёсий хушёр, ўз устида тинмай ишлайдиган инсон бўлиши керак.

Ҳ.Саидовнинг америкалик журналист, Нортистерн университети журналистика мактаби профессори Николас Данилофф билан қилган суҳбати "Бизда цензура бўлмаган" деб номланади. Америкалик ҳамкасбимиз юқоридаги суҳбатида тилга олган мана бу гаплар сизни ҳам қизиқтириши шубҳасиз: "Албатта, ҳукуматнинг журналистларни ҳурмат қилишини қозониш керак. Агар сиз — журналистлар нотўғри, бўлмаган гапларни ёзсангиз ёки фақат сенсацияга ёпишсангиз, туҳмат қилсангиз сизларни ҳурмат қилишмайди".

Аспирант Г.Раҳматқориева "Тележурналистика ва ҳужжатли тадқиқот" деб номланган мақоласида тележурналистика услублари ривожини тадқиқ этса, О.Ниғматова билан Ҳ.Бобохонова матбаачиликда қўл келаётган "Рақамли технологиянинг афзаллиги"ни таърифлашади.

Амалиётчи олим А.Абдуқодиров ўзининг "Эркинлик мантиқлари" деб номланган мақоласида замонавий матбуотимиз муаммоларини очиб ташлайди: "Баъзи оммавий ахборот воситаларида танқидий маъно, фикр, услуб ва жанрнинг ҳаддан ташқари кўримсиз бўлиб кетгани кишини ташвишга солади, зеро бу ҳолатда матбуотнинг энг асосий принципларидан бўлган объективликка риоя қилинмаётгани маълум бўлади. Натижада эса ушбу воситага истеъмолчи, ўқувчи ё томошабиннинг ишончи йўқолади".

Хуршид Дўстмуҳаммаднинг "Мақола нега ёзилмади? Ёки калтакланган йигит, арзнома ва "5 W" қоидаси сарлавҳали мақоласи ҳаётий тажриба асосида ёзилган бўлиб, унда журналист ўрганишга киришган мавзусини ипидан-игнасигача суриштириши лозимлиги, ҳар бир деталга шубҳа билан қарамоғи ҳам ўз ўрнида фазилат эканини таъкидлаган.

Шунингдек, яна ҳамкасбларимиз ҳақидаги ажойиб ҳангомалар, жажжи тадқиқот ва мутойибалар, мухлислар мулоҳазалари ҳамда дилрабо шеърлар ҳам журнал саҳифаларидан жой олган. "Ўзбекистон матбуоти" журналининг янги сони мутолааси асносида турфа хил фикр-мулоҳазалар билан ошно бўласиз, уни мутолаа қилишга сарфланган вақтингизга ачинмайсиз.

Ишонмасангиз... ўқиб кўринг!

Норали ОЧИЛОВ

Оғриқ

ЯЛАНҒОЧ КУЛГИ

Сўнгги уч-тўрт йил мобайнида матбуотимиз сон жиҳатдан шу қадар ўсдики, эндиликда янги ташкил қилинаётган газеталар тузукроқ ном топиш учун ҳам анча бош қотиришмоқда. Балки бу бизнинг ютуғимиздир, аммо кичик-кичик муаммолардан ҳам холи эмас улар.

Бу муаммоларни санаб, уларнинг бошида таёқ синдириш орзусидамас, балки фикр айтиб, мулоҳазага чорламоқчимиз холос.

Энди матбуотимиздан "Жойини топишга қийналаётган шеърият", "Уйқуни қочирадиган суратлару, воқеий ҳодисалар", "Қаҳрамонликка чорловчи қотилligу жиноятлар ҳақидаги ҳикоялар" бошқа мавзу. Мулоҳазамиз марказий газеталарнинг сўзларни бўғинга ажратишдаги муаммоларидан кўз юмган ҳолда, пул топиш учун нашр этилаётган газеталарнинг ажралмас бир қисмига айланган "хандалар" ҳақида.

Қўлимга тушган бир газетанинг хандаларини ўқиб, роса кўнглим хижил бўлди. Агар бу хандаларни бирор ўртоғимдан эшитганимда, ростакамига тарсаки тортиб юборардим.

Мана, хандаларнинг маъноси: Бир аёл беҳаё кино кўриб ўтирганида, ўғли қаҳрамонларни нима иш билан машғуллигини суриштириб, бир амаки беморини даволаётганини билиб олади ва Қўшнимиз Ванянинг аяси ҳам бетоб чоғи, сиз йўқлигингизда дадамдан шу хилда даволаниб кетмоқда, дейди.

Яна бирида: Бир аёл хуштори билан ётганда телефони жиринглаб, эри ҳозир хотинининг қўйнида ётган одам билан шахмат ўйнаётганини айтади.

Бошқасида: Бир жабрдийда қиздан "Нега сизни зўрлашаётганда бақирмадингиз?" деб сўрашганида, жабрдийда қиз жиноятчи бақирсанг қочиб кетаман, деб қўрқитганини айтади. Мана, сизга кўча-куй эмас, минглаб инсонлар ўқийдиган газетада чоп этилаётган хандалар!

Инсонларни кулдириш учун шу хилдаги хандалар зарурмикин...?

Даврон ТОШТЕМИРОВ

Voice of America

Америка овози

www voanews. com/uzbek

- *Дунё хабарлари*
- *Америка ҳаётидан лавҳалар*
- *Қўшма Штатлар сиёсати, иқтисоди, маданияти ва маърифатининг турли қирраларини акс эттирган маълумотлар*
- *Америка ва дунё жамоатчилигини боғловчи қадриятлар*
- *АҚШ ва Марказий Осиё муносабатлари*
- *Вашингтон-Тошкент алоқалари*
- *Демократия ва инсон ҳуқуқлари борасидаги жараёнлар*
- *Терроризмга қарши кураш босқичлари*
- *Дунёдаги долзарб воқеаларга Вашингтондан назар*

Буларнинг ҳаммаси "Америка овози" радиосининг ўзбек тилида ҳавога узатиладиган дастурларида

Эшиттиришларимиз ҳар куни алоҳида-алоҳида дастурлар ҳолида Тошкент вақти билан 17.30-18.00 ва 20.00-20.30 оралиғида эфирга узатилади.

«Америка овози»

радиосини қисқа тўлқин — УКВ
17.30-18.00 да 15470, 17555, 17730 kHzда 19 ва 16 метрларда;
20.00-20.30 да 7295, 9745, 15255 kHzда 41, 31 ва 19,
шунингдек, Душанбе атрофида ўрта тўлқин 1143 килогерцда
ва Ўш минтақасида FM 103,2 метрларда тинглаш мумкин.

VOA

МУРОЖААТ УЧУН
VOA UZBEK SERVICE Independence Avenue SW, Room # 2141, Washington, DC 20237, USA
Tel: (202)6197566, (202)6190368, fax: (202)2603498, (202)6190368
uzbek@voanews.com

Ҳажвия

ҒАРОЙИБ КАСАЛЛИК

АНТОН ЯСЕН (Булғория)

Кунлардан бир куни мени кутилмаганда юрак хуружи безовта қилиб қолди-ю, бир таниш доцент ўртоғимнинг олдига бордим.

Менинг юрагимни текшира туриб:

— Сенинг яшаш тарзингда бу касалликнинг бўлиши муқаррар, — деди. Ва менга дори ёзиб берди. — Бу дори бошингни оғритиши мумкин, лекин сен ташвишланма, — дея қўшимча қилди.

Уйга етиб келишимни биламан, бир пайт бошим шунақанги оғридики, ҳеч қўяверасиз. Бош оғриғига чидай олмасдан ўртоғимга телефон қилдим. Буни эшитган доцент хандон отиб кула бошлади. — Сенга айтган эдим-ку, — кулгида давом этди у, — мен бунинг жуда кўп марта гувоҳи бўлганман, оғайни.

Хуллас, ундан кейин у менга "Саридон" дорисини ичишимни тавсия қилди. Вой тавба, энди бу доридан бош оғришидан халос бўлиб, қорин оғриғига дучор бўлдим.

Бундан хабар топган ўртоғим: "Жуда ажойиб!" — деди ҳаяжонини яширмай. — Худди шундай бўлиши керак эди! Кўп миқдорда қабул қилинган "Саридон" ҳар доим гастрит ёки калитга олиб келади. Демак, энди, жўра, сени номи улуғ дори-дармон бўлмиш "Солазарин" билан даволай қоламиз.

У мени шу дори билан даволай бошлаган эди, натижада қўлларимда тошмалар пайдо бўлди. — Мен буни кутмаган эдим, — деди ҳайрон бўлиб доцент, — ҳим, майли, ҳеч зарари йўқ! Энди тошмаларга "Аллергазан" билан ҳужум бошлаймиз.

Бу ҳужумдан сўнг икки ҳафта ўтар-ўтмас, ғаройиб ҳодиса юз берди. Ўнг кўзим шишиб кетса бўладими. — Жуда антиқа иш бўпти-ю, "Аллергозан"нинг кўзга таъсирини биринчи маротаба кўришим. — Бу қизиқ ҳол, албатта, — деди доцент.

Кейин у менга қанақадир сурги дорисини ёзиб берди. Натижада ўнг қулоғим умуман эшитмай қолди.

— Сургининг таъсири эмас бу, — деб мени ишонтирмоқчи бўлди у.

— Бундай ҳолни тажрибамда биринчи марта кўришим.

Хуллас доцент яна алланималарни тавсия қилгандан сўнг менинг тишим оғрий бошлади.

Оғриқнинг зўрига чидай олмасдан қандайдир доридан ичдим. Сўнг бу дориларнинг таъсириданми, ҳушимдан кетиб йиқилдим ва оёғимни синдириб қўйдим.

— Ажабо! — қичқирди доцент, гипсланган оёғимга қараб. — Наҳотки, тиш оғриғи чўлоқликка олиб келса. Фанда ҳали бу исботланмаган.

Шундан сўнг, у ўйланиб туриб деди: — Касалинг жуда нодир касал чиқиб қолди-ку. Ўзинг ўйлаб кўр, бу қурғур ҳаммаси юрак хуружидан бошланса-ю... Буларнинг ҳаммасини йиғиб медицина соҳасида илмий янгилик қилмасам, фан мени кечирмайди.

У буларнинг ҳаммасини ёзиб тўплади-ю, тиббиёт фанидан докторлик илмий ишини ёқлаб, профессорлик илмий унвонига сазовор бўлди.

Насриддин БОТИР таржимаси.

Ўзингни англаб ет!

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир: **Амирқул КАРИМОВ**

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Ҳаким САТТОРОВ (масъул котиб), Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот ва ахборот агентлигида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72, 41-49-91.

Индекс:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Отабек ОРТИҚОВ
Мусаҳҳиҳ: Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 166
Адади: 3781

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

«Hurriyat» kompyuter markazida Jamshed TOG'AEV tomonidan sahifalandi.